

Aktywne inicjatywy klastrowe (w pierwszym kwartale 2014 r.) wraz z siedzibą		Specyfika działalności, rodzaje oferowanych produktów lub usług*
8	Swarzędzki Klaster Producentów Mebli (Swarzędz)	Produkcja mebli do salonów, kuchni, jadalni, biur, bibliotek, instytucji; wyposażenie wnętrz, produkcja wyrobów z drewna – balustrad i poręczy, wykonywanie mebli na specjalne zamówienia
9	SynergIT Klaster Informatyczny [wcześniej ITelligence Technology] (Poznań)	Platformy mobilne, aplikacje internetowe, projektowanie stron internetowych, produkty multimedialne, gry interaktywne, rynek e-usług, portale szkoleniowe, strony komunikacji biznesowej w Internecie; projektowanie, tworzenie, wdrażanie i utrzymywaniu systemów informatycznych; marketing internetowy, systemy elektronicznego obiegu dokumentów, publikacje elektroniczne, marketing mobilny, audyty oprogramowania, systemy wspierające organizację wydarzeń; usługi w zakresie: doradztwa gospodarczego, doradztwa transakcyjnego, wyceny aktywów, finansowania inwestycji, zarządzania tymczasowego
10	Wielkopolski Klaster Lotniczy (Kalisz)	Silniki do samolotów pasażerskich i militarnych, podzespoły, jednostki i części do samolotów, automatyka do lotnictwa; precyzyjna obróbka mechaniczna trudnoobrabialnych komponentów silników lotniczych: szlifowanie, toczenie, frezowanie, kontrole i pomiary; produkcja części do silników lotniczych: koła i przekładnie zębate, korpusy do skrzyń przekładniowych i pomp; obróbka plastyczna i skrawaniem
11	Wielkopolski Klaster Teleinformatyczny (Poznań)	Produkcja sprzętu IT i telekomunikacyjnego, produkcja oprogramowania (w tym na zamówienie), instalacja sprzętu, integracja systemów IT, wdrożenie oprogramowania, projektowanie, budowa i instalacja sieci IT; szkolenia i doradztwo IT, outsourcing przetwarzania danych, usługi serwisowe IT, projektowanie, budowa i utrzymanie sieci telekomunikacyjnych, usługi internetowe i transmisji danych, usługi telekomunikacyjne, sprzedaż i dystrybucja produktów IT
12	Zachodni Klaster Tworzyw Sztucznych Plastopolis (Poznań)	Produkcja elementów z tworzyw sztucznych, wyrobów z plastiku, wyrobów z gumy, elementów do tablic rejestracyjnych, produkcja zabawek; obróbka skrawaniem i wtrysk, handel tworzywami sztucznymi i materiałami konstrukcyjnymi, projekty z tworzyw sztucznych, zarządzanie projektami, organizacja konferencji, seminariów, warsztatów tematycznych
Nieaktywne inicjatywy klastrowe (w pierwszym kwartale 2014 r.) wraz z siedzibą		
1	Klaster Informatyczny Południowej Wielkopolski (Kalisz)	
2	Ostrowski Klaster Automatyki (Ostrów Wlkp)	
3	Poznański Klaster Edukacyjny (Poznań)	
4	Wielkopolski Klaster Meblarski (Poznań)	
5	Wielkopolski Klaster Motoryzacyjny (Suchy Las) – ze względu na znaczne rozproszenie podmiotów dyskusyjne jest, czy można go uznać za inicjatywę klastrową	
6	Wielkopolski Klaster Zaawansowanych Technik Automatyzacji Elprotech (Poznań)	
7	Wielkopolski Klaster Zaawansowanych Technologii Budownictwa Tech-Bud-WIB (Poznań)	

Źródło: Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne

Rysunek 6: Siedziby organizacji i inicjatyw klastrowych w Wielkopolsce.

Źródło: Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne.

6. Diagnoza potencjału oraz barier dotyczących budowania sieci powiązań kooperacyjnych

6.1 Zasoby finansowe

Zasoby finansowe to jedna z największych barier w zakresie budowania sieci powiązań kooperacyjnych i klastrów. Z doświadczeń zarówno krajowych jak i zagranicznych wynika, że w sytuacjach kiedy na działania klastrowe brakowało środków, klastry najczęściej rozpadały się lub miały charakter tzw. „uśpionych podmiotów”, co nie sprzyjało w żaden sposób rozwojowi gospodarstwu obszarowi, na którym były zlokalizowane. W Polsce taka sytuacja jest obserwowana w przypadku części przedsięwzięć klastrowych dofinansowanych środkami zewnętrznymi (ze środków UE 2007-2013). Są też jednak i „dobre praktyki” wskazujące na umiejętne wykorzystanie dotacji pozwalające na budowanie trwałych struktur sieci, kreowanie nowych produktów i usług, a także osiąganie zysków wynikających z działalności klastra. Klastry, które powstały w oparciu o pomysł na produkt, czy usługę, znały swój cel i miały dobry plan na wspólny biznes, w efekcie zaczęły realnie oddziaływać na lokalną gospodarkę. Do dobrych przykładów w tym zakresie należą m.in.:

- Podlaski Klaster Bielizny w Białymstoku,
- NUTRIBIOMED Klaster we Wrocławiu,
- Klaster Europejskie Centrum Gier w Krakowie,
- Klaster Dolina Lotnicza w Rzeszowie.

Fotografia 1: Nowa marka suplementów diety – Klaster Nutribiomed.

Źródło: www.nutribiomed.pl

W Aglomeracji Konińskiej bariery finansowe dotyczą większości małych i mikro przedsiębiorstw, zarówno w kontekście środków na inwestycje, jak i dostępności do instrumentów finansowych np. kredytów obrotowych, nieoprocentowanych pożyczek, wreszcie konkurencyjności przedsiębiorstwa w konkursach o dofinansowanie przedsięwzięć, ale także w kontekście finansowania wiedzy-edukacji, relacji ze światem nauki.

Klasy powinny być budowane w oparciu o trzy filary finansowania działalności. Pierwszym z tych źródeł powinny być środki gromadzone w formie składek przez koordynatora klastra, a wnoszone przez wszystkich członków klastra, zgodnie ze statutem i regulaminem opłacania składek. Składki mogą posłużyć m.in. do spełnienia kryterium wkładu własnego dla projektów planowanych do objęcia dofinansowaniem ze środków UE 2014-2020, jednocześnie powinny gwarantować organizacyjne funkcjonowanie klastra, pokrywać koszty administracyjno-biurowe i wynagrodzenia osób związanych z zarządzaniem klastrem. W fazie pre-inkubacji działania te powinny być wspierane i współorganizowane przez JST i IOB.

Rekomenduje się, aby w klastrach tworzonych na terenie OFAK wysokość składki nie stanowiła bariery przystąpienia. Wysokość składek powinna być dostosowana do rodzaju uczestnika klastra – jego potencjału, przychodów, wielkości przedsiębiorstwa. Wartości składek powinny być zdefiniowane przed przystąpieniem interesariusza do klastra.

Drugim źródłem finansowania działalności klastrowej, często stanowiącym ograniczenie na pierwszym etapie jego działalności (pre-inkubacja) powinny być środki zewnętrzne (dotacje, dofinansowanie, preferencyjne pożyczki, instrumenty kredytowe częściowo lub w całości umarzalne). Główne znaczenie w tym obszarze powinny mieć środki dedykowane na te cele w ramach okresu programowania UE 2014-2020.

Szczególnie istotne będą tutaj instrumenty finansowania i dofinansowania dedykowane sieciom, powiązaniom kooperacyjnym i klastrom w ramach następujących programów:

- Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014 - 2020,
- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020,
- Programy: COSME i HORYZONT 2020,
- Program Operacyjny Wiedza, Edukacja i Rozwój 2014-2020,

Uzupełnieniem środków dostępnych w ramach wskazanych programów powinny być:

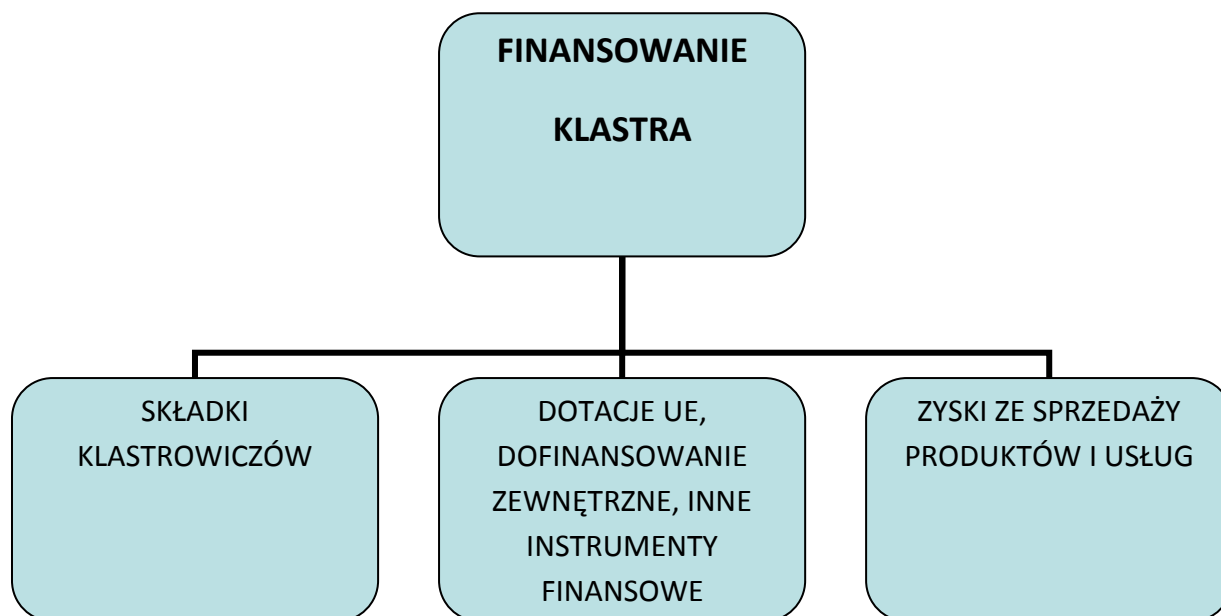
- Środki własne przedsiębiorstw i innych interesariuszy zrzeszonych w klastrze,
- Pożyczki i kredyty komercyjne,
- Środki finansowe pochodzące ze źródeł zewnętrznych / inne niż finansowanie UE, np. środki dostępne w ramach EOG – Mechanizmu Norweskiego, środki krajowe np. dotacje NFOŚiGW, granty Ministerstwa Sportu i Turystyki itp.

Trzecim filarem działalności finansowej klastrów powinny być środki uzyskiwane w wyniku sprzedaży produktów klastrowych, patentów, licencji, wykonywania określonych usług w ramach klastra, czyli działalność komercyjna / zarobkowa. Należy zaznaczyć, iż działalność klastra w większości przypadków zyski zaczyna przynosić po kilku latach od momentu uruchomienia, dlatego też finansowanie z trzeciego filaru możliwe jest dopiero w fazie rozwoju - wzrostu klastra.

Część z zysków wynikających ze sprzedaży produktów i usług pod marką klastra powinna być zatrzymywana w klastrach i przeznaczana na wewnętrzne potrzeby - inicjatywy, w tym chociażby internacjonalizację, promocję i PR, czy też wsparcie prac naukowo-badawczych

i rozwojowych nad kolejnymi innowacyjnymi produktami i usługami – planowanymi do wprowadzenia na rynek.

Rysunek 7: Przykład finansowania klastra.

Źródło: Opracowanie własne.

Istotną barierą w zakresie finansów klastrów w kontekście OFAK może być wzrost kosztów utrzymania firm zanotowany w ciągu ostatnich 3 lat. Ponoszenie dodatkowych kosztów stałych nie sprzyja finansowaniu inicjatyw sieciowych, zwłaszcza że w rzeczywistości zyski z przedsięwzięć sieciowych notuje się po 4-6 latach. Należy zaznaczyć, iż samo uruchomienie klastra powoduje poniesienie konkretnych, realnych kosztów przez wszystkich interesariuszy zaangażowanych w inicjatywę. Na tym etapie niezbędne jest wsparcie pozostałych interesariuszy, szczególnie JST i IOB w zakresie stworzenia infrastruktury i systemu obsługi klastrów, możliwego do sfinansowania ze środków zewnętrznych (przynajmniej w początkowej fazie działalności klastra).

O finansach klastrów, ale również bezpośrednio podmiotów w nie zaangażowanych mogą również decydować oszczędnościowe mechanizmy wdrażane w klastrach. Należą do nich m.in.: platformy sprzedażowo-zakupowe, wspólne stanowiska negocjacyjne w zakresie zakupu półproduktów, produktów, surowców, sprzętu itp., wspólna, zintegrowana – najczęściej tańsza (niż indywidualna) promocja dedykowana. Oszczędności takiego rodzaju mogą być szczególnie cenne i atrakcyjne dla małych i mikro firm.

6. 2 Infrastruktura techniczna

6.2.1 Zasoby techniczne i technologiczne

W porównaniu do innych lokalizacji w Polsce na niekorzyść OFAK wypada negatywnie, przez inwestorów odbierany, brak specjalnych stref ekonomicznych i parków naukowo-technologicznych. Ma to wpływ na kreowanie innowacji. O niskiej innowacyjności obszaru świadczyć może również niewielka liczba kierunków technicznych prowadzonych w Koninie

na studiach, a przede wszystkim brak wyspecjalizowanych ośrodków naukowo-badawczych posiadających rozwiniętą współpracę z biznesem.

O potencjale obszaru świadczyć może infrastruktura przedsiębiorstw, szczególnie w branżach: energetyczno-paliwowej i logistycznej. W kontekście zasobów technicznych i technologicznych należy również uwzględnić zasoby przedsiębiorstw powiązanych z turystyką, rekreacją, aktywnym spędzaniem czasu, które wymagają dostosowania do aktualnych realiów rynkowych.

Niezbędne, w kontekście kreowania klastrów, będzie podjęcie współpracy z Aglomeracją Poznańską i innymi ośrodkami w Polsce, zwłaszcza z ośrodkami badawczo-rozwojowymi do czasu stworzenia własnej infrastruktury B + R na obszarze OFAK.

W budowę i rozwój infrastruktury zaangażować powinny się wszystkie sektory. Optymalnym rozwiązaniem byłoby zlokalizowanie w jednym punkcie OFAK centrum rozwoju przedsiębiorczości i klastrów obejmującego następujące objekty:

- park przemysłowy obejmujący: biurowce, hale produkcyjne przedsiębiorstw innowacyjnych, magazyny
- inkubator przedsiębiorczości,
- laboratoria B + R,
- centrum edukacji i kształcenia w zakresie klastrów i przedsiębiorczości.

Inwestycje w infrastrukturę będzie można oprzeć o współfinansowanie ze środków UE w okresie 2014-2020, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego, czy Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, należy przy tym jednak pamiętać, iż koniecznym w takim wypadku jest posiadanie środków (wkładu własnego) przez przedsiębiorców oraz pozostałych interesariuszy zrzeszonych w klastrze. Z racji wysokich kosztów realizacji takiej inwestycji predysponowanymi do zapewnienia warunków infrastrukturalnych klastrów są samorządy z obszaru OFAK. Przedsięwzięcie inwestycyjne tego typu powinno być zrealizowane w jednej lokalizacji OFAK na odpowiedniej przestrzeni (w planie zagospodarowania przestrzennego ujętej jako teren inwestycyjny). Projekt powinien uzyskać dofinansowanie środkami zewnętrznymi, w tym z Unii Europejskiej, Beneficjentem pomocy może być np. międzygminna spółka celowa, w której samorządy z obszaru OFAK mają 100% udziałów, która docelowo zarządzałaby powstałą infrastrukturą, wdrażała przedsięwzięcia innowacyjne, współpracowała z klastrami i przedsiębiorcami, wspierała ich działania, a przede wszystkim (zwłaszcza w okresie trwałości) udostępniała nowopowstałą infrastrukturę przedsiębiorstwom i klastrów na preferencyjnych warunkach. W zakres kompetencji podmiotu powinno wejść również wsparcie klastrów w zakresie zintegrowanej promocji i internacjonalizacji. Zaleca się również realizowanie przez podmiot zarządzający infrastrukturą działań edukacyjnych, informacyjnych powiązanych z szeroko pojmowaną przedsiębiorczością współpracą w ramach klastrów. Działania te w szczególności powinny odpowiadać na potrzeby i oczekiwania MŚP. Tym samym zostaną stworzone optymalne warunki do rozwoju klastrów i sieci przedsiębiorstw.

Jednocześnie pozostali interesariusze klastrów, szczególnie przedsiębiorcy, również powinni realizować zadania inwestycyjne (budowa, rozbudowa obiektów, zakup linii technologicznych) prowadzące do wprowadzania na rynek nowych produktów i usług.

Pamiętać należy również o uwzględnieniu czynnika potencjału finansowego w doborze przedsiębiorstw do rdzenia klastra. Jeśli klastry mają przetrwać i się rozwijać muszą być stworzone przez podmioty stabilne, dysponujące odpowiednimi instrumentami i posiadającymi płynność finansową oraz zdolność kredytową. Tylko tacy interesariusze gotowi będą aplikować o środki zewnętrzne ponosząc przy tym konsekwencje refundacji (co wymaga od nich zabezpieczenia znacznych środków na realizację inwestycji, również tych w ramach klastrów).

6.2.2 Współpraca B + R i inteligentne specjalizacje

Dotychczas współpraca B + R na terenie OFAK formalnie realizowana była w ograniczonym zakresie. Z przeprowadzonych badań wynikało między innymi, iż przedsiębiorcy w zasadzie nie są zainteresowani współpracą z placówkami edukacyjnymi m.in. w zakresie kreowania modelu kształcenia i specjalizacji zawodowych użytecznych w OFAK. To rodzi obawę o ten element rozwoju w klastrach. W zasadzie nie ma możliwości podjęcia współpracy klastrowej bez sektora naukowo – badawczego, chociaż w Polsce zdarzają się przypadki dobrze funkcjonujących klastrów, w ramach których nie ma partnerów naukowo-badawczych. Jako przykład należałoby tutaj wskazać Podlaski Klaster Bielizny w Białymstoku. Zważywszy jednak na uruchamianie klastrów w obszarach inteligentnych specjalizacji współpraca tego rodzaju będzie nie unikniona, co więcej stanie się standardem, z którego będą wynikać bezpośrednie korzyści zarówno dla sektora nauki, jak i dla przedsiębiorstw w OFAK.

Współpraca B + R w klastrach, które winny powstać na obszarze OFAK powinna koncentrować się przede wszystkim na innowacjach i tworzeniu nowych rozwiązań (produktów i usług) możliwych do dystrybucji zarówno na obszarze analizowanej aglomeracji jak i przede wszystkim poza nią, na innych rynkach (krajowym, zagranicznych), również rynkach niszowych.

Jedynym, jak dotychczas przykładem podjęcia współpracy w tworzeniu powiązań kooperacyjnych na terenie OFAK jest Klaster Technologii Niskoemisyjnych utworzony przez NUVARRO Sp. z o. o. wraz z uczelnią wyższą oraz 10 firmami z terenu miasta Konina i powiatu konińskiego. Projekt ten jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Działania 1.6 WRPO na lata 2007-2013.

Dla porównania np. w Lesznie od kilku lat z powodzeniem działają 3 klastry w branżach: przetwórstwa spożywczego, poligrafii, budownictwa.

Konieczne w perspektywie rozwoju klastrów będzie poszukiwanie inteligentnych specjalizacji przez tworzone sieci, a następnie budowa odpowiedniej infrastruktury technologicznej, w której współfinansowanie powinny się zaangażować również lokalne samorządy.

Jako inteligentne specjalizacje w Wielkopolsce wskazuje się sześć, następujących obszarów:

- Biosurowce i żywność dla świadomych konsumentów,
- Wnętrza przyszłości,
- Przemysł jutra,
- Wyspecjalizowane procesy logistyczne,
- Rozwój oparty na ICT,

- Nowoczesne technologie medyczne.

Optymalnym rozwiązaniem byłoby, aby klastry powoływane na terenie OFAK wpisywały się w inteligentne specjalizacje regionu, nie należy jednak dyskryminować inicjatyw, które powstawać będą w innych (nie wskazanych w RSI 2014-2020) branżach.

6.3 Zasoby ludzkie

Na przestrzeni lat w Polsce ukształtowała się opinia, iż Wielkopolska to teren gospodarny, a jego mieszkańcy to osoby wyróżniające się pracowitością i zdolnością samoorganizacji. Przemysł w Wielkopolsce, zaraz po przemyśle w województwie śląskim absorbuje największą liczbę zasobów pracowniczych.

Definiując bariery w tworzeniu klastrów powiązane z zasobami ludzkimi należy rozpocząć od zdefiniowania owych barier w odniesieniu do przedsiębiorców z terenu analizowanej aglomeracji. Niepokój budzi fakt że większość przedsiębiorców z obszaru OFAK (85,0%) nie ma wiedzy w zakresie klastrów. Pomimo iż podobne inicjatywy wdrażane są nie tylko w Polsce, ale również z powodzeniem na terenie Wielkopolski. Wysoki stan wiedzy w tym zakresie deklarowało jedynie 13,0% respondentów objętych badaniem „Partnerzy dla Rozwoju”. Chęć przystąpienia do klastra zadeklarowało 29,0% badanych, 47,0% nie potrafiło jednoznacznie się wypowiedzieć, natomiast 24,0% to osoby nie zainteresowane przyłączeniem swojej firmy do klastra.

Pomimo znacznego zapotrzebowania na szkolenia ankietowani przedsiębiorcy budowę i rozwijanie współpracy w ramach klastra wskazali jako obszar szkoleniowy najmniejszego zapotrzebowania (23,0%). Taka ocena może być interpretowana dwojako: po pierwsze wyniki mogą być brakiem zainteresowania współpracą sieciową podyktowaną obawami, wobec podjęcia relacji biznesowych z podmiotami konkurencyjnymi - działającymi na tym samym obszarze, często w tej samej branży; po drugie takie wyniki mogą świadczyć o braku wiedzy związanej z powiązaniem kooperacyjnymi i nieznanymi dobrych praktyk w tym zakresie. Generalizując przekonanie przedsiębiorców do inicjatyw klastrowych wobec tych danych może być wyjątkowo trudne i czasochłonne.

Kolejną barierą na poziomie OFAK w zakresie zasobów ludzkich może być dostęp do odpowiednich kadr doświadczonych w uruchamianiu i wdrażaniu inicjatyw klastrowych. Na obszarze OFAK powstaje jak dotychczas jeden klaster (będący w fazie inkubacji), koniecznym może stać się korzystanie z wyspecjalizowanych zasobów ludzkich z Poznania lub innych lokalizacji w Polsce, co może mieć wpływ na koszty uruchamiania inicjatyw.

Niezbędnym będzie też w zakresie zasobów ludzkich podjęcie inicjatyw współpracy z jednostkami naukowo-badawczymi i tworzenie zespołów projektowych łączących kompetencje przedstawicieli sektora nauki z biznesem, koniecznym w tym zakresie będzie wypracowanie wspólnych procedur działania.

Bariery pojawić się mogą również w poszczególnych przedsiębiorstwach, które deklarować będą udział w klastrach. Może się okazać, zwłaszcza w mniejszych firmach że sprawami klastrowymi nie ma się kto zajmować z racji ograniczonych zasobów ludzkich, a czasem też traktowania klastra jako dodatkowego przedsięwzięcia - obciążenia, z udziału w którym nie ma bezpośredniego i natychmiastowego zysku. Co może wpływać na marginalizację działań klastra. Kolejną barierą w rozwoju klastrów w analizowanej aglomeracji może być wysoki poziom bezrobocia zwłaszcza wśród osób do 24 roku życia oraz niekorzystna struktura

demograficzna ludności wynikająca ze starzenia się społeczeństwa, a także znaczna liczba osób długotrwale bezrobotnych. Jako barierę należałoby również wskazać nie wystarczający poziom reagowania systemu kształcenia na zmiany rynkowe (również te zachodzące w gospodarce lokalnej OFAK).

Klastry, aby mogły działać z powodzeniem wymagają wysoko kwalifikowanych kadr, pracowników stosujących rozwiązania innowacyjne i interdyscyplinarne. Wartość rynkowa takich pracowników jest wyjątkowo wysoka, a tym samym ich praca wymaga znacznie wyższych wynagrodzeń, niż w przypadku średniej kadry zarządzającej pojedynczymi przedsiębiorstwami. Zważywszy na obniżanie się poziomu wynagrodzenia w OFAK może to również stanowić barierę w rozwoju klastrów, zwłaszcza w kontekście napływu do OFAK wysoko wykwalifikowanych kadr.

Wskazane powyżej bariery ograniczają rozwój polityki klastrowej w OFAK, aczkolwiek w perspektywie 5-letniej czyli w okresie rozwoju inicjatyw klastrowych są one do pokonania, zniwelowania, tak by klastry uruchomione w analizowanej aglomeracji mogły działać z powodzeniem.

O wiele trudniej będzie pokonać bariery mentalne i obawy przedsiębiorców związane z podjęciem współpracy międzysektorowej, a często z przedsiębiorstwami konkurencyjnymi.

6.4 Zasoby organizacyjne

Podstawową trudnością organizacyjną w zakresie kreowania klastrów na obszarze Aglomeracji Konińskiej może być brak strategii bądź też innego programu rozwojowego w większości działających na analizowanym obszarze przedsiębiorstw. W działalności klastrowej planowanie strategiczne oraz bieżące monitorowanie wskaźników nie tylko jest konieczne, ale jest niezbędne. Przy braku planowania strategicznego w przedsiębiorstwach może pojawić się bariera w postaci korelacji celów i działań z planami strategicznymi klastra, a tym samym nie zostanie osiągnięta wartość dodana wynikająca z sieciowania. Posiadanie strategii rozwoju lub innego planu rozwoju powinno być jednym z kryteriów przyjęcia przedsiębiorstwa do klastra. Zgodnie z przeprowadzonym w 2014 roku badaniem przedsiębiorstw zrealizowanym dla Starostwa Powiatowego w Koninie na potrzeby projektu „Partnerzy dla Rozwoju” jedynie 16% przedsiębiorców z regionu konińskiego posiada sformalizowaną, spisaną strategię rozwoju przedsiębiorstwa. Niepokojącym jest fakt, iż główny powód braku strategii, jaki wskazywali badani przedsiębiorcy to brak konieczności planowania w tej wielkości przedsiębiorstwa jakie prowadzą (62,7 %). Pozytywne doświadczenia w działaniach biznesowych opartych wyłącznie na intuicji miała ponad jedna trzecia badanych przedsiębiorców (32,5%). Przedsiębiorcy wskazywali też na brak czasu na planowanie.

Spośród wszystkich badanych przedsiębiorstw jedynie 24% było zainteresowanych współpracą ze stowarzyszeniami i innymi organizacjami celem realizacji wspólnych przedsięwzięć. Ponad jedna trzecia przedsiębiorców wyraziła brak zainteresowania taką współpracą, co również daje niepokojące sygnały i może być znaczącym utrudnieniem w inicjowaniu partnerskich przedsięwzięć klastrowych.

Wedle opinii przedsiębiorców współpraca ta skupić się powinna przede wszystkim na promocji i wspieraniu przedsiębiorczości.

6.5 Marketing i PR

Poza sektorem paliwowo-energetycznego, przemysł w OFAK określić należy jako umiarkowanie rozwinięty. W tym zakresie można odnotować duże zróżnicowanie pomiędzy Koninem, a powiatem ziemskim - wartość produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na mieszkańca dla miasta Konin przewyższa średnią krajową.

OFAK cechuje się również niskim poziomem udziału kapitału zagranicznego w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na mieszkańca, co może świadczyć o niskim poziomie innowacyjności w przedsiębiorstwach analizowanej aglomeracji. Dodatkową barierą (w wymiarze promocyjnym OFAK) jest brak wspólnej, zintegrowanej oferty inwestycyjnej czy nawet Memorandum Inwestycyjnego popartego wspólną kampanią informacyjno-promocyjną dedykowaną inwestorom krajowym i zagranicznym.

W kontekście turystyki (pomimo znacznego potencjału i infrastruktury) podobnie jak w przypadku terenów inwestycyjnych brak jest wspólnej oferty i jednolitej dla OFAK kampanii informacyjno-promocyjnej popartej silną, rozpoznawalną marką turystyczną, a także produktami specjalistycznymi i niszowymi utożsamianymi z OFAK w kraju i za granicą.

Działania marketingowe i PR z punktu widzenia sieciowania i klastrów wymagają spójności, intensywnych nakładów finansowych, a przede wszystkim koordynacji dla całego obszaru OFAK.

Niezbędna będzie aktywna promocja powiązań kooperacyjnych ze szczególnym ukierunkowaniem na produkty i usługi tworzone w ramach powiązań i sieci przez przedsiębiorstwa z terenu aglomeracji.

Należy jednak zaznaczyć, iż koncentracja działań promocyjnych klastrów funkcjonujących w OFAK powinna być zintensyfikowana począwszy od 2 roku działalności klastrów, kiedy to już powstawać zaczęły nowe produkty i usługi możliwe do sprzedaży poza obszarem OFAK.

Działania informacyjno – promocyjne oraz marketingowe i PR powinny być realizowane przy współpracy / wsparciu JST oraz IOB, które to mają tego typu doświadczenia, ale dysponują również potencjałem finansowym umożliwiającym realizację tego typu zadań. Działania te powinny być w części przynajmniej dofinansowane środkami Unii Europejskiej.

6.6 Internacjonalizacja

Przedsiębiorcy działający na terenie OFAK posiadają doświadczenia związane z funkcjonowaniem i sprzedażą swoich produktów i usług na rynkach zagranicznych. Działalność wspierającą promocję międzynarodową prowadzą również tutejsze instytucje otoczenia biznesu.

Internacjonalizacja przede wszystkim jednak powinna prowadzić do implementacji „dobrych praktyk”, wzajemnej wymiany wiedzy i informacji, a przede wszystkim umożliwiać powinna transfer technologii na skalę międzynarodową. Umieźdzyarodowienie klastrów to proces o dużym znaczeniu, wpływający na funkcjonowanie sieci kooperacji w warunkach gospodarki globalnej.

Internacjonalizacja pozwala na lepszy przepływ zasobów i zwiększoną specjalizację łańcucha wartości w skali międzynarodowej. Klastry muszą być otwarte również na

partnerów zagranicznych i współpracę międzynarodową. Może to mieć istotne znaczenie w kontekście przyciągania do OFAK inwestorów zewnętrznych w tym inwestorów zagranicznych.

Struktury klastrowe, stanowiąc czynnik zwiększenia atrakcyjności danej lokalizacji dla działalności gospodarczej, przyczyniają się nie tylko do większego napływu inwestycji, ale przede wszystkim do długoterminowego, a często trwałego związania inwestorów zagranicznych z gospodarką danego obszaru.

Umiejdzynarodowienie działalności klastrów ma coraz większe znaczenie dla procesów globalizacji gospodarki światowej i integracji europejskiej, przyczynia się do inicjowania współpracy klastrów na arenie międzynarodowej, ale także do przyłączania się do określonych inicjatyw partnerów zagranicznych (w tym inwestorów).

Umiejdzynarodowienie klastrów OFAK koordynowane powinno być przez jeden podmiot / jednostkę specjalistyczną przy wsparciu interesariuszy z pozostałych obszarów, w szczególności instytucji otoczenia biznesu. Umiejdzynarodowienie powinno być również narzędziem do przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych i budowania trwałych relacji na linii inwestorzy zagraniczni – gospodarka OFAK.

Tabela 3: Zasoby OFAK – Podsumowanie.

Zasoby	Potencjał	Bariery
Zasoby finansowe	Znaczny potencjał finansowy w branżach: paliwowo-energetycznej i transportowo-logistycznej.	W Aglomeracji Konińskiej bariery finansowe dotyczą większości małych i mikro przedsiębiorstw, zarówno w kontekście środków na inwestycje, jak i dostępności do instrumentów finansowych np. kredytów obrotowych, nieoprocentowanych pożyczek, ale także w kontekście finansowania wiedzy-edukacji, relacji ze światem nauki
Infrastruktura techniczna	Znaczny potencjał infrastrukturalny w sektorach: paliwowo-energetycznym oraz transportowym/logistycznym	Brak specjalnych stref ekonomicznych i parków naukowo-technologicznych.
Zasoby ludzkie	Dostępność do pracowników niewykwalifikowanych i nisko kwalifikowanych pracujących za niższe wynagrodzenia, aniżeli	Większość przedsiębiorstw z OFAK nie posiada wiedzy dotyczącej klastrów. Dostęp do odpowiednich kadr doświadczonych w uruchamianiu i wdrażaniu inicjatyw klastrowych.

	w aglomeracji poznańskiej, czy łódzkiej.	
Zasoby organizacyjne	24% z przedsiębiorstw jest zainteresowanych współpracą ze stowarzyszeniami i innymi organizacjami	Brak strategii bądź też innego programu rozwojowego w większości działających na analizowanym obszarze przedsiębiorstw
Marketing i PR	Rozwinięty i rozpoznawalny sektor paliwowo-energetyczny	Brak wspólnej, zintegrowanej oferty inwestycyjnej, Memorandum Inwestycyjnego popartego wspólną kampanią informacyjno-promocyjną dedykowaną inwestorom krajowym i zagranicznym.
Internacjonalizacja	Doświadczenia związane z funkcjonowaniem i sprzedażą produktów i usług na rynkach zagranicznych oraz doświadczenie w promocji zagranicznej IOB z OFAK	Brak współpracy w zakresie promocji zintegrowanej i internacjonalizacji, realizowanej np. w projektach partnerskich – multisektorowych.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4: Analiza SWOT

SŁABE STRONY	MOCNE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom przedsiębiorczości • Niekorzystny wpływ na środowisko branży paliwowo-energetycznej • Niewielkie zainteresowanie klastrami wśród przedsiębiorców. • Niedostosowanie kierunków kształcenia do rynku pracy i potencjalnej działalności klastrowej • Obecność instytucji otoczenia biznesu na obszarze OFAK • Dostępność do złóż naturalnych (w tym węgla) • Brak Specjalnych Stref Ekonomicznych na obszarze OFAK • Brak specjalistycznych zasobów ludzkich do kreowania i zarządzania klastrami • Brak infrastruktury B+R 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki poziom dostępności komunikacyjnej OFAK • Bliskie położenie portów lotniczych o znaczeniu międzynarodowym • Śródlądowa droga wodna umożliwiająca transport towarów • Obecność instytucji otoczenia biznesu na obszarze OFAK • Dostępność do złóż naturalnych (w tym węgla) • Miejsce turystyki religijnej – Sanktuarium Matki Bożej Licheńskiej w Licheniu Starym • Różnorodność profili gospodarczych OFAK. • Wysoka liczba osób w OFAK, pracujących w rolnictwie.
ZAGROŻENIA	SZANSE
<ul style="list-style-type: none"> • Sezonowość turystyki • Konkurencja ze strony innych klastrów z Wielkopolski i województw ościennych • Polityka fiskalna państwa • Zmniejszenie skali działalności i restrukturyzacja przemysłu paliwowo-energetycznego • Globalizacja gospodarki • Rewitalizacja obszarów pokopalnianych • Sieci współprac i klastry inicjowane w stolicy województwa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Środki UE dostępne dla sieci przedsiębiorstw, klastrów i powiązań kooperacyjnych. • Rozwój sektora OZE • Możliwość wykorzystania wód geotermalnych w celach energetycznych, ale również turystycznych • Przygotowanie oferty dla turystów religijnych / pielgrzymów odwiedzających OFAK • Zagospodarowanie nadbrzeży i okolic zbiorników wodnych w celach rekreacji rodzinnej, wypoczynku, ekookucacji

Źródło: opracowanie własne

7. Charakterystyka branż mających potencjał do tworzenia klastrów z wyodrębnieniem poszczególnych JST tworzących OFAK

W ramach niniejszej analizy zdiagnozowano następujące branże, mające potencjał do tworzenia powiązań kooperacyjnych i klastrów na terenie Aglomeracji Konińskiej:

- energetyka (sektor paliwowo-energetyczny) i niska emisja,
- logistyka i transport,
- turystyka,
- przetwarzanie odpadów,
- rolnictwo, sadownictwo i przetwórstwo spożywcze,
- budownictwo i produkcję przemysłową,
- przemysł meblarski.

Branża energetyczna (sektor paliwowo-energetyczny) i niska emisja stanowią znaczący potencjał infrastrukturalny oraz personalny, do tworzenia nowych produktów w tym zakresie. Koncentracji działań na Odnawialnych Źródłach Energii, zarządzaniu energią, systemach do efektywnego wykorzystania wielu źródeł energii, pozyskiwaniu i wykorzystaniu energii z węgla w sposób innowacyjny – ekologicznym. Znacznym potencjałem w tym zakresie jest wykwalifikowana kadra powiązana z sektorem energetycznym i wydobywczym. Rekomenduje się również dla klastra podjęcie działalności związanej z energią pozyskiwaną ze źródeł geotermalnych. Niewątpliwą barierą w inicjowaniu klastra o takim profilu może być niechęć pracowników do przekwalifikowań pracowniczych w tradycyjnych sektorach gospodarki takich jak energetyka czy górnictwo. Kolejnym ograniczeniem może być brak tradycji gospodarczych na terenie OFAK, który utrudniać będzie inicjowanie klastrów we wszystkich obszarach. Zagrożeniem, a jednocześnie szansą na zdefiniowanie nisz rynkowych mogą być dla klastra działającego w tej branży zalecenia UE w zakresie ochrony klimatu i niskiej emisji. Należy również rozważyć rozwijanie kierunku: gospodarka paliwowo-energetyczna oparta na agrobiomasie. W przypadku tej branży należy rozważyć możliwość poszerzenia już istniejącego Klastra Technologii Niskoenergetycznych, który koncentruje swoje działania na zagadnieniach fotowoltaiki, energooszczędności, termomodernizacji. Niezbędnym będzie jednoczesne rozwijanie bazy infrastrukturalnej (laboratoryjnej) umożliwiającej pracę nad projektami innowacyjnymi.

Logistyka i transport stanowią inteligentną specjalizację regionu, co w znacznym stopniu ułatwia dostęp do finansowania / współfinansowania klastra, który działał by w tym obszarze. Dobra lokalizacja względem układu komunikacyjnego OFAK i dostępność terenów inwestycyjnych stanowi bardzo atrakcyjny potencjał dla rozwoju klastra. Zważywszy, iż na analizowanym obszarze (głównie gmina Stare Miasto) skoncentrowany jest sektor logistyczny o znaczącym potencjale, budowanie współpracy należałoby oprzeć na tychże, działających przedsiębiorstwach. Daje to szansę włączenia w inicjatywę mniejszych interesariuszy (małych i mikro - przedsiębiorstw). Klastr powinien skoncentrować swoje działania na opracowaniu i wdrożeniu wysoko wyspecjalizowanych i innowacyjnych usług oraz zrównoważonych łańcuchów dostaw, a także pozyskiwaniu inwestorów dedykowanych dla przygotowywanych przedsięwzięć. Wsparciem w rozwoju klastra na pewno będzie

możliwość rozwijania kompetencji w zakresie logistyki w ramach oferty szkolnictwa wyższego. Co w znaczącym stopniu wzmocni branżę i dostarczy wykwalifikowanych kadr, niezbędnych przy rozwoju klastra.

Turystyka to jedna z branż OFAK, która posiada potencjał do utworzenia klastra. Jej centralnym, punktem wokół którego koncentruje się ruch turystyczny jest Bazylika w Licheniu Starym, ruch turystyczny kształtowany jest w znacznej mierze przez pątników z kraju i zagranicy. Jego apogeum uwidacznia się w okresie letnim, wakacyjnym. Jako nie wykorzystane w tworzeniu zintegrowanego produktu turystycznego OFAK jawią się walory środowiskowe, przyrodnicze analizowanego obszaru, w tym Wielka Pętla Wielkopolski. Obecnie budowanie klastra w obszarze turystyki może napotykać na wiele ograniczeń, chociażby ograniczenie środków UE dostępnych na przedsięwzięcia związane z turystyką, tym samym należy uwzględnić iż ewentualne środki na rozwój klastra muszą być również wygenerowane przez przedsiębiorstwa z tego obszaru. Problematycznym w branży turystycznej może okazać się liderowanie w klastrze. Należy również zaznaczyć, że do klastra proponuje się zaprosić poza tradycyjnymi interesariuszami również organizacje/przedsiębiorstwa powiązane z kościołem katolickim z racji ruchu pielgrzymkowego związanego z licheńską bazyliką, stanowiącego główny ruch turystyczny OFAK. Wyjątkowo trudnym również w ramach tworzenia klastra będzie wybór lidera odpowiadającego za zarządzanie produktem lub pakietem produktowym. Jednocześnie rekomenduje się wyjście klastra z obszarami zainteresowań poza standardowe aspekty turystyczne. Istnieje możliwość powiązania działalności klastrowej z inteligentnymi specjalizacjami regionu. W działalności należałoby uwzględnić zapisy związane z „Nowoczesnymi technologiami medycznymi”. W szczególności działalność turystyczną klastra można by skoncentrować na:

- Produktach, usługach i nowych technologiach związanych z profilaktyką, diagnostyką i terapią chorób cywilizacyjnych oraz chorób rzadkich.

Szczególnie w kontekście profilaktyki, diagnostyki i terapii chorób cywilizacyjnych działalność klastra turystycznego mogłaby przynieść wymierne efekty zarówno lokalnej gospodarce, jak i odbiorcom produktów i usług. W takiej sytuacji będziemy mieli do czynienia z turystyką zdrowotną / prozdrowotną czy też medyczną. Takie podejście będzie wymagało włączenia do klastra podmiotów o charakterze medycznym i około medycznym, np. gabinety lekarskie, rehabilitacyjne, medycyny estetycznej, w tym spa / wellness itp. Jednocześnie klaster mógłby w przyszłości odpowiadać również za zarządzanie infrastrukturą aktywnego spędzania czasu, infrastrukturą nadbrzeży i innymi atrakcjami na obszarze OFAK, powiązanymi z profilaktyką chorób cywilizacyjnych.

Przetwarzanie odpadów to kolejna branża, w której określono potencjał OFAK pozwalający na założenie klastra. Dodatkowo, należy zaznaczyć iż działania związane z przetwarzaniem odpadów pojawiają się w zapisach inteligentnych specjalizacji regionu. Istotnym kierunkiem dla działalności klastrowej mogą być rozwiązania zapisane w inteligentnych specjalizacjach regionu, w tym m.in.:

- gospodarka paliwowo-energetyczna oparta na agrobiomasie, w ramach obszaru: Biosurowce i żywność dla świadomych konsumentów;
- Recykling i upcykling w produkcji mebli i wyposażenia wnętrz, w ramach obszaru: Wnętrza przyszłości;

- Innowacyjne procesy w przemyśle chemicznym - materiały z recyklingu i odzysku, w ramach obszaru: Przemysł jutra;

Działalnością klastra należałoby objąć cały Obszar Funkcjonalny Aglomeracji Konińskiej.

Rolnictwo, sadownictwo i przetwórstwo spożywcze wpisuje się w inteligentną specjalizację regionu jaką jest: „Biosurowce i żywność dla świadomych konsumentów”. Atutem i argumentem przemawiającym za stworzeniem klastra w tym obszarze są tradycje OFAK związane z rolnictwem i duża liczba mieszkańców utrzymująca się, szczególnie w powiecie konińskim z tego typu działalności. Szansą dla klastra mogą być działania skoncentrowane wokół następujących zagadnień:

- Bezpieczne bioprodukty i zdrowa żywność,
- Nowoczesne technologie produkcji żywności,
- Innowacyjne metody sprzedaży i dystrybucji wysokojakościowej żywności,
- Ekologiczna produkcja żywności i zagospodarowanie odpadów,
- Przygotowanie i profesjonalizacja kadr dla obszaru specjalizacji.

Przy podejmowaniu działań mających na celu powołanie klastra z tego obszaru w OFAK należy również rozważyć możliwość połączenia tej działalności z innymi, funkcjonującymi już w Wielkopolsce klastrami związanymi z przetwórstwem przemysłowym, bioproduktami, ekologiczną żywnością. Działania integracyjne mogą zwiększyć potencjał regionu w tej specjalizacji.

Działalność klastra obejmować powinna wszystkie JST z terenu OFAK, również te na których obszarach nie prowadzi się tego typu produkcji, upraw. Rekomenduje się włączanie do klastra podmiotów z innych branż (marketing, promocja, sprzedaż i dystrybucja, opakowania, obsługa eksportowo-importowa, przechowywanie produktów itp.).

Budownictwo i produkcja przemysłowa po części jest obszarem, który wpisuje się w inteligentną specjalizację regionu: „Przemysł jutra”. W ramach owej inteligentnej specjalizacji klaster mógłby profilować swoją działalność między innymi na tematykę związaną z procesami specjalnymi, takimi jak obróbka cieplna, termomechaniczna, galwaniczna, spawalnictwo, obróbka plastyczna oraz metalurgia proszków oraz na innowacyjnych procesach w przemyśle chemicznym. W obszarze zainteresowań klastra powinny znaleźć się również materiały z recyklingu i odzysku, a także przygotowanie i profesjonalizacja kadr dla obszaru specjalizacji. Rozwój klastra powinien wykorzystywać już istniejącą w przedsiębiorstwach rekomendowanych infrastrukturę, a także rozważyć konieczność zakupu i wdrożenia innowacyjnych rozwiązań technologicznych współfinansowanych przez UE w okresie programowania 2014-2020. Klaster swoim zasięgiem powinien obejmować przedsiębiorstwa z terenu całego OFAK.

Przemysł meblarski jest jedną z gałęzi przemysłu w OFAK, która powinna się rozwijać, a co za tym idzie dysponuje również potencjałem umożliwiającym zawiązywanie działalności klastrowej. Przemysł meblarski jako potencjalna branża dla działalności klastrowej w OFAK wpisuje się w inteligentną specjalizację regionu określoną jako: „Wnętrza przyszłości”. Rozwój tego obszaru powinien doprowadzić do budowy i rozwoju marek globalnych wywodzących się z Wielkopolski. Taką marką globalną ma szansę zostać powołany w tym obszarze klaster. W ramach obszaru rozwijane będą:

- Specjalistyczne i spersonalizowane meble i artykuły wyposażenia wnętrz, w tym:
 - Wysokiej jakości surowce i komponenty do produkcji mebli,
 - Meble tworzone z regionalnych surowców, komponentów i półproduktów.
- Nowe zastosowania technologii i materiałów – technologie oszczędne,
- Wzornictwo przemysłowe i innowacje oparte o design,
- Recykling i upcykling w produkcji mebli i wyposażenia wnętrz,
- Przygotowanie i profesjonalizacja kadr dla obszaru specjalizacji.

Na terenie OFAK działają cztery podmioty powiązane z tą branżą, które spełniały by kryteria dla podmiotów z rdzenia klastra i mogły stanowić podstawę do budowania współpracy w tym zakresie. Przy rozwijaniu klastra należałoby uwzględnić potencjał mniejszych wytwórców, rzemieślników, lokalnych artystów (w kontekście designu) oraz dostawców produktów i półproduktów. Dodatkowo do klastra mogą wejść inne podmioty uzupełniające działalność branży meblarskiej np. dostawcy oświetlenia, komponentów, sprzętu RTV, AGD itp. Na potrzeby działalności klastra niezbędne będzie stworzenie laboratorium dla działalności B + R w tym zakresie. Klaster jednocześnie powinien prowadzić intensywną działalność promocyjną i realizować zamierzenia internacjonalizacji tak by od początku działalności kreować markę globalną. Zaleca się objęcie działaniem klastra wszystkich JST z terenu OFAK.

8. Charakterystyka branż wiodących w OFAK z wyodrębnieniem poszczególnych JST mających znaczący wpływ na rozwój gospodarczy

W niniejszym rozdziale przedstawiono tabelarycznie ocenę wpływu poszczególnych branż wiodących w OFAK w odniesieniu do JST z uwzględnieniem znaczącego wpływu na rozwój gospodarczy.

Tabela 5: Wpływ branż wiodących na rozwój gospodarczy OFAK.

L.p.	Branża wiodąca	JST	Wpływ na rozwój gospodarczy
1.	Branża energetyczna (sektor paliwowo-energetyczny) i niska emisja	Konin, Krzymów, Stare Miasto, Rzgów, Ślesin, Wilczyn, Skulsk, Rychwał, Grodziec, Kazimierz Biskupi	<p>Branża energetyczna ma znaczący wpływ na kształt gospodarki OFAK, od wielu lat jest kluczową branżą w Aglomeracji. Jednocześnie wymaga intensywnych działań restrukturyzacyjnych i skoncentrowania potencjału na nowych ekologicznych i odnawialnych źródłach energii i/lub zarządzaniu energią, produkcji „czystej” energii z węgla.</p> <p>Ocenia się iż branża energetyczna na przestrzeni najbliższych 30 lat nadal będzie odgrywać najważniejszą rolę w gospodarce OFAK.</p> <p>Konieczne jest dostosowanie branży do wytycznych inteligentnych specjalizacji regionu oraz wytycznych klimatycznych w UE.</p>
2.	Logistyka i transport	Konin, Stare Miasto	<p>Branża będąca inteligentną specjalizacją regionu, dynamicznie rozwijająca się w OFAK, odgrywać będzie kluczową rolę w gospodarce aglomeracji na przestrzeni najbliższych 30 lat. Konieczny jest dalszy dynamiczny rozwój branży z uwzględnieniem wdrażania innowacji i pozyskiwania nowych</p>

			<p>inwestorów, a także tworzenie i promocja atrakcyjnych terenów inwestycyjnych w OFAK dla tego rodzaju działalności. Intermodalność systemu transportowego w OFAK powinna być rozwijana z wykorzystaniem wszystkich dostępnych kanałów, w tym również transportu rzeczowego, rekomenduje się wdrażanie w tym zakresie projektów modelowych – eksperymentalnych.</p>
3.	Turystyka	<p>Konin, Ślesin, Rychwał, Sompolno, Stare Miasto, Wierzbiniek, Kazimierz Biskupi, Kleczew, Skulsk, Sompolno, docelowo cały obszar OFAK</p>	<p>OFAK dysponuje dobrym potencjałem turystycznym, możliwym jest stworzenie infrastruktury powiązanej z turystyką, aktywnym spędzaniem czasu wolnego i profilaktyką chorób cywilizacyjnych. Jednocześnie koniecznym jest wykreowanie infrastruktury ekoedukacyjnej oraz tras pieszych, dydaktycznych, rowerowych w zakresie rewitalizacji rzek i nadbrzeży, co w znaczącym stopniu może podnieść atrakcyjność turystyczną całej aglomeracji. Należy również zaznaczyć, iż nadal głównym motorem napędowym dla turystyki OFAK będzie turystyka pielgrzymkowa, należy jednak skoncentrować się na zbudowaniu markowego, zintegrowanego, produktu turystycznego wychodzącego poza kanon turystyki pielgrzymkowej, produktu, który zatrzyma turystów w OFAK na 2-3 dni, czy też na weekend.</p> <p>W ciągu najbliższych 30 lat rola turystyki w gospodarce OFAK powinna znacząco wzrastać,</p>

			konieczne jest również jej powiązanie z działaniami w zakresie rolnictwa, sadownictwa i przetwórstwa spożywczego.
4.	Przetwarzanie odpadów	Cały obszar OFAK	<p>Przetwarzanie odpadów wpisuje się w inteligentne specjalizacje, co umożliwi gospodarczy rozwój OFAK. Przetwarzanie odpadów w kontekście rozwoju klastrów i przedsiębiorczości może w najbliższej trzydziestolatce znacząco wpłynąć na rozwój aglomeracji, jednocześnie przyczyniając się w znaczący sposób do ochrony środowiska obszaru funkcjonalnego.</p> <p>Działania gospodarcze tego typu wymagać będą nakładu znaczących środków przede wszystkim na zaawansowane linie technologiczne związane z przetwarzaniem i recyklingiem odpadów.</p>
5.	Rolnictwo, sadownictwo i przetwórstwo spożywcze	Rychwał, Sompolno, Stare Miasto, Wierzbinek, Ślesin, Kazimierz Biskupi, Kleczew, Skulsk, Sompolno, Kramsk – docelowo cały obszar OFAK	<p>Rolnictwo odgrywa znaczącą rolę w gospodarce OFAK, tym samym stanowi dobrą podstawę do budowania sieci, powiązań i klastrów. Uwzględniając kwestie żywności ekologicznej nadzy rozwijać ten sektor gospodarki, uwzględniając przy tym powiązania z turystyką i specyfikę obszaru. Przewiduje się że w najbliższych 30 latach sektor ten będzie miał duże znaczenie dla gospodarki aglomeracji.</p>
6.	Budownictwo i produkcja przemysłowa	Konin, Gmina Krzymów, gmina Stare Miasto, Gmina Rzgów, Ślesin, Wilczyn, Skulsk Rychwał, Rzgów, Grodziec, Kazimierz	Budownictwo i produkcja przemysłowa odgrywa znaczącą rolę w gospodarce OFAK, koniecznym jest jednak podjęcie działań w tym obszarze w zakresie inteligentnych specjalizacji.

		Biskupi	Niezbędne będą nakłady na badania, rozwój i infrastrukturę. Sektor utrzymywał będzie w najbliższej przyszłości dominującą rolę w gospodarce OFAK.
7.	Przemysł meblarski	Konin, Stare Miasto, Sompolno, Grodziec	Przemysł meblarski to dynamicznie rozwijający się w OFAK obszar przedsiębiorczości, jego rola w gospodarce aglomeracji będzie sukcesywnie wzrastać, choćby poprzez to iż stanowi inteligentną specjalizację regionu. Koniecznym jest celem dalszego rozwoju sektora kreowanie możliwości i wsparcia dla MŚP z tego sektora.

Źródło: Opracowanie własne.

9. Wykaz przedsiębiorstw potencjalnie zainteresowanych tworzeniem klastrów i innych powiązań na terenie OFAK z wyodrębnieniem poszczególnych JST

Niniejszy wykaz stanowi propozycję opartą na założeniu, iż rdzeń klastra stanowić powinny podmioty stabilne, o ugruntowanej pozycji, potencjale i możliwościach pozwalających na wdrażanie innowacji i współpracę sieciową. Na tej podstawie rekomenduje się poniższe przedsiębiorstwa, jako kluczowe dla tworzenia klastrów w OFAK.

Tabela 6: Wykaz przedsiębiorstw rekomendowanych do rdzenia klastra.

L.p.	Nazwa podmiotu	Lokalizacja - JST	Rodzaj klastra	Pozycja w klastrze
1.	ZE PAK S.A. / PAK KWB Konin S.A.	Konin	Energetyka i niska emisja	Rdzeń klastra
2.	Huta Aluminium Konin	Konin	Budownictwo, produkcja przemysłowa, przetwarzanie odpadów	Rdzeń klastra
3.	Vin-Kon S.A.	Konin	Rolnictwo, sadownictwo i przetwórstwo spożywcze	Rdzeń klastra
4.	Konińska Wytwórnia Prefabrykatów KON-BET Sp. z o.o.	Konin	Budownictwo, produkcja przemysłowa, przetwarzanie odpadów	Rdzeń klastra
5.	Kupsik Sp. z o.o.	Konin	Budownictwo, produkcja przemysłowa, przetwarzanie odpadów	Rdzeń klastra
6.	Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Koninie	Konin	Rolnictwo, sadownictwo i przetwórstwo spożywcze	Rdzeń klastra
7.	PKS Konin	Konin	Logistyka i transport	Rdzeń klastra
8.	KUPIEC Sp. z o.o.	Krzymów	Rolnictwo, sadownictwo i przetwórstwo spożywcze	Rdzeń klastra

9.	Grupa Konimpex	Konin	Budownictwo, produkcja przemysłowa, przetwarzanie odpadów	Rdzeń klastra
10.	Chemat Sp. z o.o.	Konin	Budownictwo, produkcja przemysłowa, przetwarzanie odpadów	Rdzeń klastra
11.	FRANSPOL Sp. z o.o.	Konin	Budownictwo, produkcja przemysłowa, przetwarzanie odpadów	Rdzeń klastra
12.	Frapo Invest Sp. z o.o.	Konin	Rolnictwo, sadownictwo i przetwórstwo spożywcze	Rdzeń klastra
13.	Frapo Dystrybucja Sp. z o.o.	Konin	Rolnictwo, sadownictwo i przetwórstwo spożywcze	Rdzeń klastra
14.	Konińska Fabryka Okien	Stare Miasto	Budownictwo, produkcja przemysłowa, przetwarzanie odpadów / Przemysł meblarski	Rdzeń klastra
15.	Stolarnia Braci Nawrockich	Stare Miasto	Przemysł meblarski	Rdzeń klastra
16.	SmurfitKappa Polska	Stare Miasto	Rolnictwo, sadownictwo i przetwórstwo spożywcze;	Rdzeń klastra
17.	Zink Power Wielkopolska Sp. z o.o.	Stare Miasto	Budownictwo, produkcja przemysłowa, przetwarzanie odpadów	Rdzeń klastra
18.	EUROPOLES Oddział Konin	Stare Miasto	Budownictwo, produkcja przemysłowa, przetwarzanie	Rdzeń klastra

			odpadów	
19.	Lite-Licht	Rumin gm. Stare miasto	Przemysł meblarski	Rdzeń klastra
20.	GRENE	Modła Królewska gm. Stare Miasto	Rolnictwo, sadownictwo i przetwórstwo spożywcze;	Rdzeń klastra
21.	GOODMAN POLAND	Stare Miasto	Logistyka i transport	Rdzeń klastra
22.	TADMAR	Stare Miasto	Budownictwo, produkcja przemysłowa, przetwarzanie odpadów; Przemysł meblarski	Rdzeń klastra
23.	Wielkopolskie Centrum Logistyczne Konin – Stare Miasto S.A.	Modła Królewska gm. Stare Miasto	Logistyka i transport	Rdzeń klastra
24.	INTERMEBLE Sp. z o.o.	Sompolno	Przemysł meblarski	Rdzeń klastra
25.	FABET Sp. z o.o.	Ślesin	Budownictwo, produkcja przemysłowa, przetwarzanie odpadów	Rdzeń klastra
26.	Termo-Bis Sp. z o.o.	Ślesin	Budownictwo, produkcja przemysłowa, przetwarzanie odpadów	Rdzeń klastra
27.	Tartak Grodziec Sp. z o.o.	Grodziec	Przemysł meblarski	Rdzeń klastra
28.	Logit T.J. Kowalewski i Wspólnicy Sp.J.	Konin / Stare Miasto	Logistyka i transport	Rdzeń klastra
29.	Gebhardt-Stahl Polska Sp. z o.o.	Modła Królewska gm. Stare Miasto	Budownictwo, produkcja przemysłowa, przetwarzanie odpadów;	Rdzeń klastra
30.	GRUPA KON-PLAST Sp. z o. o.	Stare Miasto	Budownictwo, produkcja przemysłowa,	Rdzeń klastra

			przetwarzanie odpadów;	
31.	Zakład Mechaniczny Jerzy Robak	Karsy gm. Stare Miasto	Rolnictwo, sadownictwo i przetwórstwo spożywcze;	Rdzeń klastra
32.	Arsanit Sp. z o.o.	Konin	Budownictwo, produkcja przemysłowa	Rdzeń klastra

Źródło: opracowanie własne.

Wskazane w tabeli przedsiębiorstwa stanowić powinny rdzeń klastra, czyli w przyszłości to one powinny inicjować przedsięwzięcia i projekty innowacyjne, czy też zmierzające do stworzenia nowych produktów i usług. To te podmioty stanowić będą o potencjalnym rynkowym sukcesie klastra. Nie należy jednak zapominać o pozostałych interesariuszach – przedsiębiorstwach stanowiących potencjalnych uczestników klastra. W szczególności należy zwrócić tutaj uwagę na mikro- oraz małe przedsiębiorstwa, które również stanowią istotny potencjał klastra.

Ostatecznie, wyłonienie podmiotów, które stanowić będą zarówno rdzeń jak i pozostałych członków klastra przeprowadzone powinno być w formie otwartego dostępu dla wszystkich podmiotów z terenu OFAK.

Proces „rekrutacji” przedsiębiorstw do klastra zainicjowany zostać powinien przez JST. Proces ten powinien mieć jednocześnie charakter dedykowanej kampanii informacyjno-promocyjnej wskazującej korzyści z uczestnictwa w klastrach, kampania uwzględniać powinna również prezentację dobrych praktyk związanych z działalnością klastrową. Wynikiem tak przeprowadzonej akcji powinno być podniesienie poziomu wiedzy MŚP z zakresu sieciowania i klastrów oraz uzyskanie deklaracji wstępnych przedsiębiorstw w zakresie udziału w klastrach.

Ideą działalności klastrowej jest współpraca, dobrowolna wynikająca z chęci wykreowania nowych pomysłów, rozwiązań, dlatego też nie sposób określić / wskazać podmiotów, co do których będzie można mieć pewność, iż przystąpią do klastra. Należy mieć również świadomość że uczestnicząc w takiej inicjatywie jak klastrowe przedsiębiorstwo będzie musiało partycypować w kosztach (w formie składek), a także poświęcić czas konieczny do rozwoju przedsięwzięć w ramach klastra. Dlatego też dobór partnerów do klastra odbywać się powinien w sposób otwarty, ale jednocześnie zaplanowany, koordynowany przez inicjatora klastra w tym wypadku JST.

Kampania mająca na celu pozyskanie przedsiębiorstw do klastrów powinna mieć charakter spójny i zintegrowany na terenie wszystkich gmin OFAK.

10. Rola Jednostek Samorządu Terytorialnego, Instytucji Otoczenia Biznesu, sektora nauki w kreowaniu inicjatyw klastrowych

10.1 Rola JST w kreowaniu inicjatyw klastrowych

Rolą Jednostek Samorządu Terytorialnego w zakresie wspierania inicjatyw klastrowych powinny być działania dwutorowe: integracyjne, komunikacyjne i promocyjne, doradcze, w uzasadnionych przypadkach partnerstwo czy też inicjowanie projektów, ale także działania typowo inwestycyjne związane np. z budową infrastruktury przedsiębiorczości, obiektów naukowo-technologicznych, innowacyjnych, inkubatorów przedsiębiorczości.

Aby JST mogły skutecznie kreować klastry i nakłaniać przedsiębiorców do udziału w takich inicjatywach muszą stworzyć odpowiednie warunki do rozwoju przedsiębiorczości i sieci oraz klastrów. Na terenie OFAK niezbędna jest budowa centrum przedsiębiorczości wspomagającego klastry i nowe przedsiębiorstwa. Centrum powinno mieć jedną lokalizację. Przy czym udziałowcami – założycielami podmiotu powinny być wszystkie jednostki samorządowe z terenu OFAK. Przedsięwzięcie tego typu powinno mieć charakter zintegrowany i oddziaływać na obszar całej aglomeracji w odniesieniu do kreowania klastrów.

JST mogłyby być założycielami interesariuszami porozumienia inicjującego centrum przedsiębiorczości i wspierania klastrów. W oparciu o ich wkład własny winna powstać infrastruktura umożliwiająca wsparcie i rozwój klastrów, podnoszenie kompetencji i umiejętności praktycznych kadr, a przede wszystkim rozwój firm innowacyjnych, nowych produktów i usług.

Podmiot może mieć formę spółki lub innego porozumienia ze 100% udziałem JST, może to być również związek gmin aglomeracji. Zadaniem podmiotu byłoby przygotowanie, a następnie realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych oraz przedsięwzięć dedykowanych w szczególności klastrom, firmom innowacyjnym i osobom uruchamiającym działalność gospodarczą.

Dodatkowo JST powinny być inicjatorem, promotorem powiązań sieciowych i klastrów na obszarze OFAK.

W celu zachęcenia / aktywizacji przedsiębiorców do udziału w sieciach i klastrach koniecznym jest by JST z OFAK przeprowadziły wspólną kampanię informacyjno-edukacyjno-promocyjną skierowaną do przedsiębiorstw, szczególnie z sektora mikro – i MŚP.

W docelowej perspektywie czasowej powstały podmiot odpowiedzialny byłoby za zarządzanie powstałą infrastrukturą i wsparcie działalności klastrowej poprzez:

- Udostępnianie infrastruktury (hal produkcyjnych, linii technologicznych, magazynów, powierzchni biurowej, powierzchni naukowo-badawczej, laboratoryjnej, edukacyjnej wraz z innowacyjnymi metodami kształcenia),
- Komercjalizacja innowacji, transfer technologii, wspieranie nowych produktów i usług,

- Usługi pakietowe dla przedsiębiorstw w sieciach – wsparcie doradcze, edukacja i szkolenia, pakiety usług elektronicznych, wsparcie w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, elektroniczne pakiety sprzedażowe i zakupowe,
- Internacjonalizacja i promocja międzynarodowa, budowanie marki klastra, marek produktów i usług,
- Działania związane z pozyskiwaniem i obsługą dotacji, instrumentów zwrotnych, poręczeń kredytowych, start-upów i innych instrumentów finansowych dedykowanych członkom klastra.
- Działania związane z pozyskiwaniem inwestorów na potrzeby innowacyjnych projektów klastrowych,

Tak zaprojektowana funkcjonalnie i programowo instytucja mająca status centrum rozwoju przedsiębiorczości OFAK może stanowić doskonałą bazę dla rozwoju klastrów.

Jednak na aktualnym etapie tworzenia klastrów w OFAK, JST przede wszystkim powinny kreować warunki do tworzenia się klastrów poprzez działania edukacyjne oraz informacyjno-promocyjne kierowane w szczególności do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Rola samorządów w kreowaniu inicjatyw klastrowych, nastawionych na generowanie zysku, może napotykać na ograniczenia, wynikające chociażby z obowiązującego prawodawstwa np. w przypadku Ustawy Prawo Zamówień Publicznych może prowadzić do konfliktu interesów, dlatego też JST powinny ograniczyć swoją ingerencję w klastry do inicjowania tego typu inicjatyw, działań wspierających, dodatkowych i promocyjnych, a także obsługi klastrów i udostępniania infrastruktury (w przypadku uzyskania dofinansowania – zgodnie z celami projektu/ów). Formalne uczestnictwo JST w klastrach zaleca się tylko w przypadku przedsięwzięć i projektów planowanych do dofinansowania zewnętrznego, a wymagających posiadania partnera instytucjonalnego jakim jest samorząd terytorialny.

10.2 Rola IOB w kreowaniu inicjatyw klastrowych

Instytucje otoczenia biznesu (IOB) obok przedsiębiorców powinny stanowić kluczowe podmioty w rdzeniach klastrów powstających w OFAK. Podobnie jak JST, IOB również na tym etapie tworzenia inicjatyw sieciowych powinny przede wszystkim zachęcać i edukować przedsiębiorców w zakresie zakładania i działalności klastrów wskazując dobre praktyki i korzyści z udziału w takich inicjatywach.

Instytucje otoczenia biznesu mogą być doskonałym partnerem w zakresie zarządzania projektami realizowanymi przez klastry. IOB są jednocześnie potencjalnym beneficjentem wielu działań związanych z przedsiębiorczością i klastrami, dostępnych w ramach Programów Operacyjnych UE na lata 2014-2020. Skupienie działań projektowych - organizacyjnych w jednym podmiocie, posiadającym doświadczenie w zakresie wdrażania i rozliczania projektów biznesowych i okołobiznesowych pozwoli na uzyskanie oszczędności w zarządzaniu projektami, przyczynić się również może w przyszłości do rozwoju inicjatyw międzyklastrowych na OFAK.

IOB należy powierzyć również zadania związane z procesami sprzedażowymi produktów i usług wytwarzanych w ramach klastrów.

Biorąc pod uwagę ograniczenia finansowania pracowników etatowych w ramach dofinansowania UE w perspektywie finansowej 2014-2020 instytucje otoczenia biznesu dysponując takowym potencjałem mogą z powodzeniem realizować ten element współpracy klastrów. Z doświadczeń benchmarkingu klastrów wynika, iż przedsiębiorcy wielokrotnie nie dysponują zasobami (zarówno ludzkimi, jak i finansowymi), które umożliwiłyby długoterminową, profesjonalną obsługę klastrów. Jednocześnie przedsiębiorstwa oczekują wsparcia w wielu aspektach działalności kooperacyjnej. Należy również rozważyć skupienie zarządzania klastrami w jednej wybranej Instytucji Otoczenia Biznesu, być może jednym centrum rozwoju przedsiębiorczości OFAK, co ułatwiłoby organizację inicjatyw i zniwelowało koszty ich działania

Instytucje Otoczenia Biznesu powinny również odpowiadać za mechanizmy związane z procesami oszczędnościowymi w przedsiębiorstwach. To IOB powinny zarządzać wszelkiego rodzaju platformami sprzedażowo-zakupowymi, które są tak popularnym narzędziem w inicjatywach kooperacyjnych.

Także owe instytucje powinny we współpracy z JST odpowiadać za promocję, PR i internacjonalizację klastrów.

Nie należy lekceważyć również roli organizacji społecznych (NGO) w sieciach powiązań klastrowych. Organizacje te (zwłaszcza działające na rzecz lokalnego rynku pracy) mogą współpracować z klastrami czy też być ich członkami dbając o poszerzanie kompetencji pracowniczych, aspekty związane z doszktałaniem kadr odpowiadających na potrzeby nowego rynku pracy zmieniającego się w wyniku wdrażania inicjatyw klastrowych.

10.3 Rola sektora nauki w kreowaniu inicjatyw klastrowych

Sektor nauki w ramach inicjatyw klastrowych powinien ściśle współpracować z przedsiębiorstwami, w celu kreowania i wdrażania rozwiązań innowacyjnych (zarówno w sektorze produktów, jak i usług). Rolą tego sektora jest transfer technologii i absorpcja innowacyjnych rozwiązań możliwych do wykorzystania na potrzeby klastrów. Wszelkiego rodzaju badania i procesy związane z powstawaniem produktów i usług powinny leżeć w kompetencjach sektora nauki.

Ośrodki badawczo-rozwojowe, naukowo-badawcze oraz szkoły i uczelnie wyższe powinny stanowić na równi z przedsiębiorcami rdzeń klastra / klastrów ponieważ bez ich potencjału badawczego, a przede wszystkim możliwości technologicznych opartych o bazę infrastrukturalną i wiedzę nie sposób wdrażać innowacyjnych rozwiązań.

Dla analizowanej aglomeracji w pierwszej kolejności należałoby rozważyć udział w klastrach jednostek naukowych ulokowanych na terenie OFAK, jednak niezbędnym wydaje się również zaangażowanie w inicjatywy klastrowe tego typu podmiotów z terenu chociażby aglomeracji poznańskiej, dysponującej znaczącym potencjałem naukowo-badawczym.

10.4 Korzyści z uczestnictwa w klastrach

Przedsiębiorcy działający w grupach rozwijają swoje firmy znacznie szybciej, aniżeli Ci funkcjonujący w pojedynkę, co samo w sobie jest zaletą wszelkiego rodzaju form współpracy w biznesie. Niezwykle istotne w klastrach, sieciach współpracy są możliwości obniżanie kosztów funkcjonowania firm, co oddziałuje na ceny ich produktów/usług. Kolejną zaletą udziału w klastrach jeśli nie najważniejszą dostęp do wiedzy i możliwość korzystania z potencjału partnerów. Ważnym czynnikiem decydującym o przynależności do klastrów jest również możliwość zaistnienia na rynkach zagranicznych. Należy również zaznaczyć iż w przedsiębiorstwach, a nawet w branżach otwartych na współpracę zdecydowanie szybciej wzrasta zatrudnienie.

Członkostwo w klastrach to również ochrona własności intelektualnej mogąca być źródłem znaczących zysków przedsiębiorstwa. Potencjał ten wynika wprost z innowacyjności klastrów, w których liczba zgłoszeń patentowych jest ponad dziesięć razy wyższa aniżeli średnia w Polsce.

Przedsiębiorstwa zrzeszone w klastrach, często w pojedynkę dysponujący znacznie mniejszym potencjałem dzięki współpracy sieciowej mogą realizować projekty i przedsięwzięcia, których nie byłyby w stanie przeprowadzić samodzielnie przez wzgląd na wymiar finansowy czy poziom ryzyka.

Współpraca z jednostkami naukowo-badawczymi wpływa na innowacyjność działających w klastrach przedsiębiorstw. Jako korzyść z klastrów należy wskazać również zintegrowane oddziaływanie na otoczenie instytucjonalne, a przede wszystkim na instytucje edukacyjne, władze lokalne i regionalne, silniejsza pozycja w zakresie kształtowania polityki rozwoju obszaru.

Najczęściej rozwój klastrów ukierunkowany jest na innowacje, inteligentne specjalizacje uwzględniając przy tym relatywnie tanie czynniki produkcji, podnoszenie wiedzy i kompetencji, a także profilowanie umiejętności pracowników, niosąc przy tym zapotrzebowanie na wiele usług wspierających.

Klastry w znaczącym stopniu mogą się przyczynić do tworzenia się kultury przedsiębiorczości i jednoczesnego kreowania nowych firm, często mikroprzedsiębiorstw, które w przyszłości będą mieć szansę stać się firmami wieloosobowymi.

Klastry stanowią ważny czynnik świadczący o atrakcyjności inwestycyjnej obszaru na lokalizację dla przedsiębiorstw zagranicznych powiązanych z działalnością klastrów.

Przestrzenna bliskość oraz interakcje pomiędzy różnymi podmiotami w ramach klastra stymulują przepływ wiedzy, procesu uczenia się oraz absorpcji i generowania innowacji.

Do najważniejszych, tzw. „twardych” korzyści z klastra należą:

- Zwiększenie efektywności łańcucha dostaw,
- Wyższa produktywność dzięki wysoko kwalifikowanym kadrom,
- Szybki i łatwy dostęp do usług specjalistycznych,
- Możliwości realizacji przedsięwzięć multidyscyplinarnych i multisektorowych.

Do najważniejszych, tzw. „miękkich” korzyści z klastra należą:

- Wspólne cele; kreowanie rozwoju, wspólne planowanie strategiczne i operacyjne wielu podmiotów z różnych sektorów,
- Budowanie zaufania w relacjach biznesowych na określonym obszarze,
- Transfer technologii, wdrażanie innowacji , know-how,
- Oddziaływanie na lokalny i regionalny rynek pracy.

O atrakcyjności i efektywności klastrów, decydują przede wszystkim interesariusze dla których korzyści stanowią wartość budowaną w czasie, w perspektywie co najmniej średnio, a najlepiej długoterminowej.

11. Rekomendacje kierunków działań na rzecz tworzenia inicjatyw klastrowych

W literaturze przedmiotu wyszczególnia się różne klasyfikacje klastrów. Wskazuje się m.in. następujące kryteria wyróżnienia klastrów

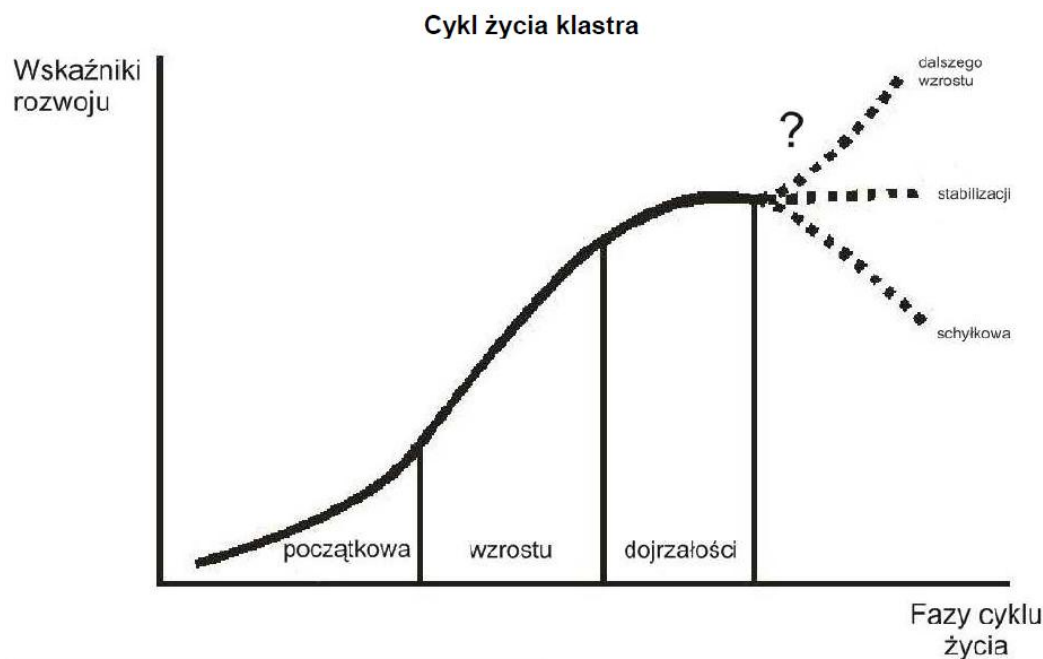
1. Stadium rozwoju – stopień samoświadomości i samoodnawialności klastra:

- działające – w pełni wykorzystujące swój potencjał, warunkiem wydaje się być w tym aspekcie sformalizowanie współpracy w ramach inicjatywy klastrowej,
- utajone – istniejące, w których nie dochodzi jeszcze do wykorzystania szans, efektów synergicznych,
- potencjalne – takie które mogłyby zaistnieć, lecz ciągle nie są spełnione kluczowe warunki lub brakuje kluczowych zasobów,
- nieaktywne lub pozostające w zawieszeniu – takie, które działały, ale współpraca, np. częstotliwość spotkań uległa pogorszeniu,

2. Fazy cyklu życia klastra (przez analogię można je również odnieść do inicjatyw klastrowych):

- faza początkowa – klastry rodzące się (embrionalne) – powstające dzięki innowacji lub pomysłowości przedsiębiorców lub dzięki nawiązaniu współpracy przez istniejących i rosnących w siłę liderów branży,
- faza wzrostu – klastry rosnące (wzrastające) – gdy powiększający się rynek przyciąga naśladowców i konkurentów, a firmy starają się jednocześnie budować i utrzymywać ze sobą relacje, w tej fazie do trzonu przedsiębiorstw branży dominującej dołączają się często firmy branż pokrewnych i wspierających,
- faza dojrzałości – klastry dojrzałe (ustabilizowane) – gdy pojawia się coraz więcej firm – naśladowców i współpraca wewnątrz porozumienia staje się głównym źródłem przewagi konkurencyjnej; uczestnicy klastra poszukują często w tej fazie nisz rynkowych i sposobu poprawy produktywności oraz
- faza schyłkowa – produkt klastra staje się w pełni zastępowalny, uczestnicy klastra powinni poszukiwać nowych produktów i nowych ścieżek rozwoju.

Rysunek 8: Cykl życia klastra.

Źródło: Organizacja przestrzenna i funkcjonowanie klastrów w Województwie Wielkopolskim.

3. Czas istnienia i okres rozwoju (kategorie nawiązujące do poprzedniej)

- Nowopowstałe i wtórne (odnawialne) oraz
- Klastry w okresie uczenia się, współpracy, dojrzwania, schyłku i globalizacji (w ostatniej fazie zachodzić mogą fuzje klastrów i ich przejęcia).

Szczególnie istotny jest podział klastrów (inicjatyw klastrowych) ze względu na ich cykl życia i czas istnienia. Doświadczenia zagraniczne pokazują, że tylko nieliczne zgrupowania przedsiębiorstw istniejące od kilkudziesięciu lub kilkunastu lat zdołały się uaktywnić poprzez zawiązanie sformalizowanej współpracy w postaci organizacji klastrowej. Wiele inicjatyw klastrowych zanika wraz z zakończeniem zewnętrznych źródeł finansowania współpracy (środków na wspólną promocję, spotkania, współpracę z jednostkami badawczo-rozwojowymi). Jednocześnie jednak im dłużej klastery działają na rynku i im jest bardziej dojrzały, tym wyższa jest jego jakość, potrzeba internacjonalizacji, a tym samym większe szanse na wykreowanie pozytywnych efektów zewnętrznych dla regionu. Podkreślić należy, że polityki publiczne powinny w różny sposób odnosić się do różnych typów klastrów ze względu na fazę rozwoju, znaczenie technologii - poziom innowacyjności czy zasięg przestrzenny (o czym szerzej w rekomendacjach dotyczących tzw. *tailored policies*).

Aktualnie w Polsce nie ma żadnych regulacji rangi ustawowej, które regulowałyby działalność klastrową na terenie kraju. Aktualnie brakuje rozwiązań prawnych, które uregulowałyby normy definicyjne klastrow, metody formalizacji i rozwiązywania klastrow, pozycje ustrojową, istotę, cele ustalenie bytu prawnego i przejawów działalności. Prawo w Polsce odnosi się do klastrow gospodarczych jedynie w sposób pośredni, znacznie więcej odniesień znajdziemy w aktach prawnych UE. Jednocześnie należy zaznaczyć że klastry są dość aktywnymi beneficjentami dofinansowania w okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020, a należy przyznać iż funkcjonowały już przy wsparciu dotacjami w poprzednim okresie programowania. Jedynym źródłem prawa powszechnie obowiązującego odnoszącego się do klastrow gospodarczych w Polsce jest Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 grudnia 2006 roku w sprawie udzielenia przez Polska Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej nie związanej z programami operacyjnymi.

Do działalności klastrow stosuje się aktualnie obowiązujące następujące akty prawne:

- Ustawa prawo działalności gospodarczej z dnia 19 listopada 1999 roku, z późniejszymi zmianami;
- Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym z dnia 20 sierpnia 1997 r., z późniejszymi zmianami;
- Kodeks Spółek Handlowych z dnia 15 września 2000 roku, z późniejszymi zmianami.
- Kodeks Cywilny;
- Ustawy podatkowe;
- Ustawa prawo własności przemysłowej z dnia 30 czerwca 2000 roku, z późniejszymi zmianami;
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach, z późniejszymi zmianami;
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 roku o fundacjach, z późniejszymi zmianami;
- Ustawa z dnia 16 września 1982 roku, Prawo spółdzielcze.

Według stanu prawnego na początek 2014 r. nie ma kompleksowej regulacji o charakterze ustawowym, która obejmowałaby zagadnienia dotyczące istoty, powstania i funkcjonowania klastrow. Przedsiębiorstwa i inne podmioty w klastrach muszą stosować szereg ustaw i aktów wykonawczych związanych z działalnością gospodarczą, co może powodować trudności o charakterze organizacyjno-formalnym i interpretacyjnym. Rozwiązanie w postaci aktu prawnego byłoby pożądane zarówno z punktu widzenia przedsiębiorców zainteresowanych kooperacją w inicjatywach klastrowych, jak również organów administracji publicznej, które wykorzystują te inicjatywy jako narzędzie realizacji polityki rozwoju gospodarczego na poziomie krajowym i regionalnym. W chwili obecnej najpopularniejszymi formami organizacyjnymi do tworzenia sformalizowanych struktur klastrowych są: stowarzyszenia, fundacje i umowy konsorcjalne (konsorcja).

11.1 Rekomendacje koncepcyjno-organizacyjne

Uwzględniając wszystkie dotychczas rozważane czynniki, rekomenduje się tworzenie klastrów na obszarze Aglomeracji Konińskiej. Należy zaznaczyć, iż główną rekomendacją stanowi utworzenie na terenie OFAK jednego podmiotu odpowiedzialnego za integrację działań wspierających przedsiębiorczość i inicjatywy klastrowe na obszarze całej aglomeracji.

Zakres działań podmiotu powinien obejmować:

- organizacja i inicjowanie sieci i klastrów,
- zarządzanie, wsparcie doradcze i edukacyjne - szkoleniowe dla sieci i klastrów,
- obsługa administracyjno-organizacyjno-finansowa przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem klastrów,
- kompleksowa obsługa potencjalnych i przyszłych inwestorów,
- wsparcie przedsiębiorstw w procesach inwestycji i rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem przedsięwzięć innowacyjnych,
- działalność operatorska w zakresie terenów inwestycyjnych, leasingu obiektów i infrastruktury,
- tworzenie i zarządzanie obiektami infrastruktury gospodarczej obejmującej m.in.:
 - obiekty edukacji zawodowej i ustawicznej – interdyscyplinarne centra kształcenia,
 - park przemysłowy – wpisujący się w inteligentne specjalizacje regionu obejmujący m.in.: budynki biurowe, hale produkcyjne, magazyny, laboratoria innowacji, wysokiej jakości usługi informatyczne, innowacyjne centra edukacji wykorzystujące zaawansowane technologie do praktycznego szkolenia kadr,
 - centrum kreowania produktów i usług – eksperymentalne centrum edukacyjno-badawcze, w którym konsumenci (branż inteligentnych specjalizacji) współtworzą produkty i usługi prototypowe z naukowcami i przedsiębiorcami, odbywa się transfer technologii – komponent naukowo badawczy,
- pełnienie roli operatora instrumentów zwrotnych i gwarancji (pełnienie roli funduszu doręczeńowego, pożyczkowego) dla przedsiębiorstw, ze szczególnym uwzględnieniem przedsięwzięć klastrów,
- memoranda inwestycyjne, promocja krajowa i międzynarodowa, wspieranie procesów umiędzynarodowienia przedsiębiorstw i klastrów z OFAK,
- stworzenie komponentu informatycznego dedykowanego klastrom, sieciom, przedsiębiorstwom – wyposażonego w funkcjonalności do zarządzania firmą, współpracy w klastrach, platformę sprzedażowo – zakupową umożliwiającą przedsiębiorcom obniżanie kosztów oferowanych usług, pakiet innowacje, etc.

Niezbędnym do stosunkowo szybkiego i sprawnego zbudowania środowiska klastrowego w OFAK jest zapewnienie warunków do inkubacji tego typu inicjatyw. Koniecznym jest

zapewnienie nie tylko infrastruktury, ale także wsparcia doradczego, wysokospecjalistycznych usług świadczonych na obszarze OFAK długoterminowo. Tym samym podmiot musi posiadać odpowiednie gwarancje finansowania w perspektywie co najmniej 20-25-letniej. Zważywszy na możliwość starania się o dofinansowanie ze środków UE 2014-2020 podmiotami predysponowanymi do tego typu przedsięwzięć są grupy / sieci JST. To samorządy w znacznej mierze są dysponentami terenów inwestycyjnych, na których mogłaby powstać taka lokalizacja.

Dla przedmiotowego przedsięwzięcia należy wybrać jedną lokalizację główną. Inwestycja powinna być zlokalizowana w jednym miejscu, jednoczesna budowa kilku takich ośrodków uwzględniająca podział funkcji i rozproszenie byłaby zdecydowanie droższa w realizacji, a w konsekwencji generowałaby również wyższe koszty utrzymania. Nic nie stoi jednak na przeszkodzie aby równolegle przedsiębiorstwa zrzeszone w klastrach rozwijały swoją infrastrukturę w różnych lokalizacjach aglomeracji, w zależności od indywidualnych potrzeb i preferencji.

Działania te powinny stanowić punkt wyjścia i wsparcie do tworzenia sieci i klastrów, iść w parze z popularyzacją i rozwijaniem przedsiębiorczości na obszarze OFAK.

Równolegle należy prowadzić działania inicjujące, mające na celu zapoznanie przedsiębiorców z ideą klastrów, sieci i powiązań kooperacyjnych. Przygotowanie ich do tworzenia tego typu przedsięwzięć, wyselekcjonowanie potencjalnych uczestników klastrów.

Dzięki umiejscowieniu biur i infrastruktury dla klastrów w jednym miejscu w przyszłości powinno dojść do współpracy multiklastrowej, mieszania się specjalizacji, w czym takie rozwiązanie na pewno pomoże.

11.2 Rekomendacje w zakresie źródeł finansowania i dofinansowania klastrów

Rekomendacje finansowe dotyczą przede wszystkim potencjalnych możliwości dofinansowania klastrów. Analizie szczegółowej poddano zapisy Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 – 2020. Uzupełniająco wskazano inne zewnętrzne źródła dofinansowania działań klastrowych:

- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020;
- Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020;
- Program Horyzont 2020;
- Program Cosme.

Tabela 7: Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 (finansowania i dofinansowania klastrów) – rekomendacje.

Priorytet	Główne typy działań	Potencjalni beneficjenci
<p>Priorytet Inwestycyjny 1.1:</p> <p>Udoskonalenie infrastruktury badań i innowacji i zwiększenie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy.</p>	<p>Zgodnie z zapisami RPO: Niezbędne dla rozwoju wielkopolskiej przedsiębiorczości wydaje się również wsparcie: sieci kooperacji w formie klastrów, usług instytucji otoczenia biznesu zapewniających intensywną współpracę sektora MŚP z nauką, udrożnienie podaży innowacji i transferu wiedzy z sektora nauki do gospodarki oraz tworzenie odpowiedniej jakości terenów inwestycyjnych.</p> <p>W ramach priorytetu wspierane będą jednostki naukowe i ich konsorcja w obszarze działalności badawczo-rozwojowej. Tym samym potencjalnym beneficjentem środków mogą być klastry. Wsparcie sfery B+R w jednostkach naukowych w ramach Priorytetu Inwestycyjnego będzie miało ograniczony charakter, sprowadzając się do wsparcia działalności badawczo-rozwojowej, zgodnie ze zaktualizowaną Regionalną Strategią Innowacji, uwzględniającą inteligentne specjalizacje.</p>	<p>jednostki naukowe i ich konsorcja w obszarze działalności badawczo-rozwojowej</p>
<p>Priorytet Inwestycyjny 1.2:</p> <p>Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu,</p>	<p>Główne typy planowanych do realizacji w ramach priorytetu przedsięwzięć to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcie działalności B+R, w szczególności związanej z rozwojem inteligentnych specjalizacji, realizowanej przez/dla przedsiębiorców, • wsparcie wdrożenia własnych lub zakupionych wyników badań naukowych/technologii oraz praw do własności intelektualnej, • wsparcie procesów innowacyjnych w przedsiębiorstwach na wszystkich etapach powstawania i rozwoju nowych produktów i usług, • wsparcie transferu technologii, szczególnie dla inteligentnych 	<p>Potencjalnymi beneficjentami w ramach priorytetu są: przedsiębiorcy, konsorcja naukowo-przemysłowe, sieci przedsiębiorstw, w tym klastry.</p>

<p>klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspierania badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnienie technologii o ogólnym przeznaczeniu.</p>	<p>specjalizacji,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcie instytucji otoczenia biznesu świadczących wyspecjalizowane usługi na rzecz działalności B + R oraz transferu technologii, szczególnie dla inteligentnych specjalizacji, • Wsparcie współpracy nauki i biznesu na rzecz wypracowania i wdrażania innowacji. 	
<p>Priorytet Inwestycyjny 3.1: Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości.</p>	<p>W ramach priorytetu przewiduje się dofinansowanie dla następujących typów projektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcie tworzenia przedsiębiorstw i rozwoju w początkowym okresie działalności, • rozwój potencjału i zakresu oraz poprawa jakości usług instytucji otoczenia biznesu na rzecz inkubacji przedsiębiorstw, w tym dla regionalnych specjalizacji, • tworzenie nowej i rozwój istniejącej infrastruktury terenów inwestycyjnych na rzecz rozwoju gospodarczego (w tym dostosowanie lotnisk lokalnych oraz terenów byłych lotnisk do wykorzystania w celach obsługi lotów biznesowych) w tym dla inteligentnych specjalizacji regionalnych. <p>Dofinansowane mogą być również projekty zintegrowane, wymagające dofinansowania krzyżowego, związane z rozwojem kadr B + R.</p>	<p>Beneficjentami w ramach priorytetu będą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • JST, ich związki, stowarzyszenia oraz jednostki organizacyjne, • Przedsiębiorcy, • Instytucje Otoczenia Biznesu.

<p>Priorytet Inwestycyjny 3.2:</p> <p>Opracowanie i wdrażanie modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia</p>	<p>Planowane do wsparcia typy projektów to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw i ich sieci, w tym klastrów, • wsparcie międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw, • promocja przedsiębiorstw regionu na rynkach międzynarodowych, • wsparcie wyspecjalizowanych usług instytucji otoczenia biznesu w zakresie nowych modeli biznesowych i internacjonalizacji przedsiębiorstw, • promocja gospodarcza i turystyczna regionu. 	<p>Do głównych grup wsparcia / beneficjentów należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedsiębiorcy, • sieci przedsiębiorstw, w tym klastry, • instytucje otoczenia biznesu, • organizacje pozarządowe, • jednostki samorządu terytorialnego.
<p>Priorytet Inwestycyjny 3.3:</p> <p>Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług.</p>	<p>W ramach Priorytetu Inwestycyjnego przewiduje się także wsparcie rozwoju klastrów regionalnych i lokalnych, czyli skupiska firm i instytucji, które charakteryzują się wysokim poziomem różnego rodzaju interakcji, powiązań funkcjonalnych i współpracy, oczywiście przy zachowaniu konkurencyjności. Wsparcie dedykowane będzie koordynatorom klastrów, wspierane będą również klastry o kluczowym znaczeniu dla gospodarki regionu. O dofinansowanie ubiegać się mogą również klastry powstające, we wczesnej fazie (inkubacja) działalności. Finansowanie obejmować będzie również inwestycje w infrastrukturę dla podmiotów ekonomii społecznej. Planowane do dofinansowania typy projektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • inwestycje w przedsiębiorstwa na rzecz nowych lub ulepszonych produktów i usług, • wsparcie rozwoju klastrów, • wsparcie inwestycyjne podmiotów ekonomii społecznej. 	<p>Beneficjentami pomocy są:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedsiębiorcy, • sieci przedsiębiorstw, w tym klastry, • podmioty ekonomii społecznej.

<p>Priorytet Inwestycyjny 3.4:</p> <p>Wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji</p>	<p>Wsparcie otrzymają instytucje otoczenia biznesu, w których świadczone będą przede wszystkim wysoko-wyspecjalizowane, dopasowane do potrzeb kompleksowe usługi (m.in. parki przemysłowe, naukowo-przemysłowe, inkubatory przedsiębiorczości itp.).Wspierane będzie również sieciowanie działalności instytucji otoczenia biznesu.</p> <p>Planowane do dofinansowania typy projektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcie potencjału instytucji otoczenia biznesu, • projekty doradcze i szkoleniowe dla przedsiębiorstw, zwiększające ich zdolność do budowania oraz wzrostu przewagi konkurencyjnej na rynku, • sieciowanie instytucji otoczenia biznesu. 	<p>Głównymi grupami beneficjentów będą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • instytucje otoczenia biznesu, • przedsiębiorcy, • jednostki samorządu terytorialnego.
<p>Priorytet Inwestycyjny 2.2</p> <p>Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK.</p>	<p>Dofinansowane będą nowe e-usługi dotyczące obsługi przedsiębiorstw, wraz z działaniami szkoleniowymi w tym zakresie.</p> <p>Do głównych typów projektów należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dotacje na rzecz tworzenia i wdrażania nowych e-usług, • wsparcie działalności on-line przedsiębiorstw, • wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań informatycznych w zakresie organizacji i zarządzania przedsiębiorstwem, • wsparcie TIK na rzecz współpracy i sieciowania działalności gospodarczej (w tym wsparcie systemu B2B). 	<p>Potencjalni beneficjenci wsparcia to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedsiębiorcy, • sieci przedsiębiorstw, w tym klastry.
<p>Priorytet inwestycyjny 6.3:</p> <p>Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego</p>	<p>Planowane do dofinansowania typy przedsięwzięć to m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcie i rozwój centrów informacji kulturalnej i turystycznej, promocji i kultury, 	<p>Potencjalne grupy beneficjentów to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podmioty posiadające osobowość prawną,

i kulturowego.	<ul style="list-style-type: none"> • promocja kultury, jej dziedzictwa, markowych produktów turystycznych i wydarzeń kulturalnych, <p>Możliwe do dofinansowania będą również projekty zintegrowane połączone z działaniami informacyjno-edukacyjnymi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne, w tym państwowe jednostki budżetowe, • organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, • podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno – prywatnym.
<p>Priorytet Inwestycyjny 6.4:</p> <p>Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochronę i rekultywację gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę.</p>	<p>Planowane do dofinansowania są m.in. następujące typy projektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kanalizowanie ruchu turystycznego poprzez modernizację torów wodnych, • działania informacyjno-edukacyjne w ramach projektów zintegrowanych. 	<p>Beneficjentami działań będą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podmioty posiadające osobowość prawną, • państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne, w tym państwowe jednostki budżetowe, • organizacje pozarządowe, stowarzyszenia,
<p>Priorytet Inwestycyjny 8.9:</p> <p>Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian.</p>	<p>Przygotowanie kadr w ramach priorytetu, w pewnych sektorach przyczyni się do rozwoju i wzmocnienia regionalnych inteligentnych specjalizacji.</p> <p>Planowane do dofinansowania typy projektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcie rozwojowe udzielane na rzecz przedsiębiorstw pozwalające na dostosowanie do zmian w gospodarce, w tym w obszarze regionalnych inteligentnych specjalizacji, w zakresie wykorzystania nowych technologii i zarządzania wiekiem, • wsparcie rozwoju kompetencji i kwalifikacji osób pracujących, 	<p>Potencjalni beneficjenci to wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej.</p>

	<p>w tym w wieku 50 lat i więcej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcie typu outplacement'owego dla osób zagrożonych utratą pracy lub zwolnionych w krótkim terminie z przyczyn zakładu pracy, • wsparcie dla osób odchodzących z rolnictwa, w szczególności szkoleniowo-doradcze, • wzmacnianie dialogu społecznego i lokalnych partnerstw na rzecz adaptacyjności. 	
<p>Priorytet Inwestycyjny 8.10: Aktywne i zdrowe starzenie się.</p>	<p>W ramach priorytetu przewiduje się dofinansowanie działań takich jak: programy profilaktyki zdrowotnej, programy rehabilitacji zdrowotnej, przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnych, programy zdrowotne dla osób zagrożonych przerwaniem aktywności zawodowej.</p>	<p>Beneficjentami mogą być wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie WRPO 2014-2020.

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 to nie jedyne źródło finansowania działań sieciowych i klastrów dla tego typu inicjatyw z terenu OFAK. Uwzględniając koncentrację na działaniach innowacyjnych należy wykorzystać dostępność środków z Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020.

Program będzie wspierał prowadzenie badań naukowych, rozwój nowych, innowacyjnych technologii oraz działania na rzecz podnoszenia konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw. Jego głównym celem będzie pobudzenie innowacyjności polskiej gospodarki, poprzez zwiększenie nakładów prywatnych na B+R oraz kreowanie popytu przedsiębiorstw na innowacje i prace badawczo-rozwojowe.

Przewidziane w Programie obszary wsparcia to:

- budowa nowych i wzmacnianie istniejących powiązań między sektorem nauki, a przedsiębiorstwami,
- rozwój innowacyjności przedsiębiorstw,
- wzmocnienie jakości badań oraz pozycji krajowych jednostek naukowych w ramach Europejskiej Przestrzeni Badawczej.

Dofinansowanie kierowane będzie zwłaszcza na wsparcie całego procesu powstawania innowacji od fazy inkubacji pomysłu, poprzez działalność B+R, prototypowanie aż po wdrażanie wyników badań.

Szczególny nacisk położony zostanie na współpracę w ramach konsorcjów naukowych oraz jednostek naukowych i przedsiębiorstw. Istotne znaczenie będzie miało wspieranie obszarów określonych jako inteligentne specjalizacje (krajowe i regionalne).

Ze względu na wysokie ryzyko związane z realizacją innowacyjnych projektów, finansowanie badań naukowych i innowacyjności w ramach PO IR będzie opierać się w dużej mierze na wsparciu dotacyjnym.

Wsparcie adresowane będzie do:

- przedsiębiorstw (w szczególności MŚP),
- jednostek naukowych,
- klastrów,
- instytucji otoczenia biznesu, takich jak:
 - parki naukowo-technologiczne,
 - centra transferu technologii,
 - sieci aniołów biznesu,
 - fundusze kapitałowe.

Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020

Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (PO IR) wspiera prowadzenie badań naukowych, rozwój nowych, innowacyjnych technologii oraz działania na rzecz podnoszenia konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw. Jego głównym celem będzie pobudzenie innowacyjności polskiej gospodarki, poprzez zwiększenie nakładów prywatnych na B+R oraz kreowanie popytu przedsiębiorstw na innowacje i prace badawczo-rozwojowe.

Przewidziane w Programie obszary wsparcia to:

- budowa nowych i wzmacnianie istniejących powiązań między sektorem nauki a przedsiębiorstwami,
- rozwój innowacyjności przedsiębiorstw,
- wzmocnienie jakości badań oraz pozycji krajowych jednostek naukowych w ramach Europejskiej Przestrzeni Badawczej.

Dofinansowanie kierowane będzie zwłaszcza na wsparcie całego procesu powstawania innowacji od fazy inkubacji pomysłu, poprzez działalność B+R, prototypowanie aż po wdrażanie wyników badań. Szczególny nacisk położony zostanie na współpracę w ramach konsorcjów naukowych oraz jednostek naukowych i przedsiębiorstw. Istotne znaczenie będzie miało wspieranie obszarów określonych jako inteligentne specjalizacje (krajowe i regionalne). Ze względu na wysokie ryzyko związane z realizacją innowacyjnych projektów, finansowanie badań naukowych i innowacyjności w ramach PO IR będzie opierać się w dużej mierze na wsparciu dotacyjnym.

Wsparcie adresowane będzie do:

- przedsiębiorstw (w szczególności MŚP),
- jednostek naukowych,
- klastrów,
- instytucji otoczenia biznesu, takich jak:
 - parki naukowo-technologiczne,
 - centra transferu technologii,
 - sieci aniołów biznesu,
 - fundusze kapitałowe.

Wsparcie będzie realizowane w ramach 11 Celów Tematycznych określonych w projektach rozporządzeń Komisji Europejskiej. Nastąpi zwiększenie decentralizacji - 60 proc. funduszy strukturalnych zarządzanych będzie regionalnie. Koncentracja tematyczna będzie ukierunkowana na wsparcie celów wskazanych w Strategii Europa 2020, tj. na inteligentny i zrównoważony wzrost, sprzyjający włączeniu społecznemu. Większy nacisk zostanie położony na rezultaty oraz uwzględnianie wymiaru terytorialnego.

Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020.

Program dedykowany jest obszarom zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, szkolnictwa wyższego, zdrowia i dobrego rządzenia. POWER będzie też wspierał innowacje społeczne i współpracę ponadnarodową w wymienionych obszarach oraz wdrażanie w Polsce Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych.

POWER dedykowany jest następującym obszarom:

- zatrudnienie i mobilność pracowników,
- włączenie społeczne i walkę z ubóstwem,
- inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie,
- wzmacnianie sprawności i efektywności państwa.

Beneficjentami PO WER 2014-2020 będą zarówno podmioty prywatne, jak i podmioty publiczne.

Wśród grup docelowych działań programu wymienia się m.in. pracodawcy i ich pracownicy.

Program Horyzont 2020

Program ramowy „Horyzont 2020” to największy w historii program finansowania badań naukowych i innowacji w Unii Europejskiej. Struktura programu „Horyzont 2020” opiera się na trzech filarach, zakorzenionych w strategii „Europa 2020” Jego budżet to ponad 77 mld EUR. Kluczowym zadaniem Programu jest stworzenie spójnego systemu finansowania innowacji: od koncepcji naukowej, poprzez etap badań, aż po wdrożenie nowych rozwiązań, produktów czy technologii. Struktura programu „Horyzont 2020” opiera się na trzech filarach, zakorzenionych w strategii „Europa 2020”:

- Doskonała baza naukowa (Excellence in science),
- Wiodąca pozycja w przemyśle (Industrial leadership),
- Wyzwania społeczne (Societal challenges).

Do głównych atutów tego rodzaju finansowania należą:

- uproszczony model finansowy: UE refunduje do 100 % kosztów bezpośrednich, a w przypadku projektów innowacyjnych – do 70% kosztów kwalifikowalnych (ale w przypadku podmiotów prawnych o charakterze niezarobkowym do 100%) i 25% wydatków pośrednich,
- maksymalna stawka dofinansowania określona w programie pracy,
- czas na przyznanie grantu skrócony z 12 do 8 miesięcy,
- możliwość dwustopniowej procedury oceny wniosków (naukowcy w pierwszym etapie będą przygotowywać tylko skrócony opis projektu),
- zachowanie równowagi pomiędzy małymi i dużymi projektami,

- kwalifikowalność podatku VAT, jeśli instytucja nie może go odzyskać,
- projekty realizowane przez konsorcja złożone z co najmniej 3 partnerów z 3 różnych państw członkowskich UE i/lub krajów stowarzyszonych (odstępstwo w przypadku badań pionierskich i specjalnego instrumentu MŚP, jeśli działanie ma wyraźną europejską wartość dodaną oraz działań w zakresie mobilności i działań koordynacyjnych i wspierających – projekt realizowany przez 1 podmiot prawny),
- wprowadzenie instrumentów mających na celu upowszechnianie doskonałości i zapewnianie szerszego uczestnictwa w Programie,
- wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw we wszystkich działaniach programu „Horyzont 2020” – finansowanie innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach, także w zakresie usług, innowacji społecznych,
- wprowadzenie pilotażowej procedury pn. „szybka ścieżka do innowacji” (Fast track to innovation – FTI) – przyspieszenie drogi od pomysłu do rynku, finansowanie na podstawie stale otwartego zaproszenia do składania wniosków (czas na udzielenie dotacji nie przekracza 6 miesięcy),
- zapewnienie równowagi geograficznej w panelach oceniających i grupach eksperckich Komisji Europejskiej.

Program Horyzont 2020 w znaczący sposób może wpłynąć na rozwój i wdrażanie innowacji w klastrach.

Program COSME:

Celem Programu jest wsparcie innowacji i sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Unii Europejskiej poprzez wdrożenie szeregu działań miękkich, pośrednio wspierających przedsiębiorstwa.

W Programie przewidziano następujące typy działań:

- Dostęp do finansowania przeznaczonego na rozpoczęcie i rozwój działalności przedsiębiorstw: zwiększenie wysokości inwestycji kapitału podwyższonego ryzyka oraz instrumentów inwestycyjnych oferowanych przez „anioły biznesu”; zapewnienie efektu dźwigni finansowej instrumentom finansowania wierzycielskiego MŚP; poprawę otoczenia finansowego i gotowości inwestycyjnej MŚP;
- Współpracę MŚP obejmującą: rozwój usług wspierających działalność MŚP; działania na rzecz środków umożliwiających MŚP współpracę i zachęcających je do współpracy z innymi przedsiębiorstwami i innymi podmiotami innowacyjnymi za granicą, w tym zaangażowania MŚP w dziedzinie norm europejskich i międzynarodowych; promowanie i ułatwianie międzynarodowej współpracy przedsiębiorstw, w tym na poziomie regionalnym i poprzez sieci MŚP sprzyjające koordynacji i rozwojowi ich działalności gospodarczej i przemysłowej;
- Działania innowacyjne obejmujące: promowanie innowacji charakterystycznych dla danego sektora, klastrów, sieci innowacji, partnerstwa publiczno-prywatnego w zakresie innowacji oraz współpracy z właściwymi organizacjami międzynarodowymi i stosowanie zarządzania innowacjami; wspieranie krajowych i regionalnych programów na rzecz innowacji gospodarczych; wspieranie wykorzystania innowacyjnych technologii i koncepcji oraz innowacyjnego stosowania istniejących

technologii i koncepcji; usługi wspierające na rzecz międzynarodowej wymiany wiedzy i transferu technologii oraz ochrony własności intelektualnej i przemysłowej, a także zarządzania nią; opracowywanie i badanie nowych rodzajów usług innowacyjnych; rozwój technologii i wiedzy poprzez archiwizację i transfer danych;

- Działania w zakresie innowacji ekologicznych obejmujące: wspieranie wykorzystania technologii środowiskowych i innowacji ekologicznych; współinwestowanie w fundusze kapitału podwyższonego ryzyka, które zapewniają kapitał między innymi przedsiębiorstwom inwestującym w innowacje ekologiczne zgodnie z procedurą określoną w załączniku II; promowanie sieci i klastrów na rzecz innowacji ekologicznych oraz partnerstw publiczno-prywatnych w dziedzinie innowacji ekologicznych, opracowywanie innowacyjnych usług dla przedsiębiorstw oraz ułatwianie lub wspieranie innowacji ekologicznych; promowanie nowych i zintegrowanych sposobów podejścia do innowacji ekologicznych w takich dziedzinach, jak zarządzanie środowiskiem i przyjazne dla środowiska projektowanie produktów, procesów i usług, z uwzględnieniem ich całego cyklu życia;
- Promowanie kultury przedsiębiorczości i innowacji poprzez: kształtowanie postaw, umiejętności i kultury przedsiębiorczości oraz równoważenie ryzyka i korzyści wynikających z przedsiębiorczości, w szczególności w przypadku kobiet i młodych ludzi; wspieranie otoczenia gospodarczego sprzyjającego innowacji, rozwojowi i wzrostowi przedsiębiorstw; wspieranie opracowywania polityk oraz współpracy między podmiotami, w tym współpracy ponadnarodowej pomiędzy zarządzającymi programami na poziomie krajowym i regionalnym, w szczególności w celu promowania programów i środków przyjaznych dla MŚP; zachęcanie do tworzenia i transferu przedsiębiorstw;
- Reformy administracyjne i gospodarcze związane z przedsiębiorczością i innowacyjnością obejmujące: gromadzenie danych, analizę i monitorowanie realizacji oraz opracowywanie i koordynację polityk; wkład na rzecz definiowania i promowania strategii konkurencyjności związanych z sektorami przemysłowym i usługowym; wspieranie wzajemnej edukacji w administracji krajowej, regionalnej i lokalnej.

Program szczegółowy na rzecz Przedsiębiorczości i Innowacji (EIP) jest zarządzany przez tzw. Komitet Zarządzający EIP - Entrepreneurship and Innovation Programme Management Committee (EIPC).

Podsumowanie

Perspektywa finansowania UE 2014-2020 stwarza bardzo atrakcyjne warunki dla rozwoju przedsiębiorczości innowacyjnej, sieciowania, podejmowania i rozwijania współpracy w ramach klastrów. Szansa na współfinansowanie tego typu działań umożliwi wdrożenie inteligentnej zmiany w gospodarce lokalnej OFAK, docelowo w znaczący sposób wpływając na kondycję gospodarczą Wielkopolski Wschodniej.

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 jest jednym z źródeł dofinansowania na tworzenie i działalność klastrów. Szczególnie jeśli chodzi o stworzenie odpowiedniej infrastruktury w postaci: zaplecza odpowiednich obiektów rozwoju gospodarczego, parku naukowo-technologicznego wraz z laboratoriami, centrum edukacji przedsiębiorczości i klastrów, niezbędnych lokalizacji terenów inwestycyjnych dla rozwoju innowacji i przedsięwzięć klastrowych. Za realizację tych działań odpowiadać powinny JST

z obszaru OFAK, optymalnym rozwiązaniem byłaby realizacja w jednej lokalizacji, a kwestie wdrażania i zarządzania powinny być realizowane przez jeden podmiot, w którym udziały mają wszystkie samorządy z terenu OFAK. Tego typu rozwiązanie zasadne jest z punktu widzenia integracji terytorialnej i kreowania spójności społeczno-gospodarczej obszaru. Tym stanowiło by przedsięwzięcie zintegrowane.

Jednocześnie rekomenduje się realizację działań wspierających szkoleniowo-informacyjno-doradczych i edukacyjnych związanych z rozwojem kompetencji kadr i dostosowaniem przedsiębiorstw i pracowników do wdrażania inteligentnych specjalizacji regionu. Działania wspierające powinny mieć charakter zintegrowany, po pierwsze stanowić uzupełnienie przedsięwzięć infrastrukturalnych, po drugie odpowiadać na potrzeby przedsiębiorstw, z uwzględnieniem aspektów działalności klastrów. Z kolei działalność promocyjna i umiędzynarodowienie realizowane powinny być we współpracy wielosektorowej, rekomenduje się realizację projektów własnych, jak i udział w przedsięwzięciach partnerskich na różnych poziomach.

Podmiotem odpowiedzialnym za kwestie pozyskiwania środków finansowych na działania edukacyjne, szkoleniowe i doradcze powinny być instytucje otoczenia biznesu z obszaru OFAK. Jako liderzy tego typu przedsięwzięć, co nie wyklucza partnerskiej roli IOB w tego typu projektach planowanych do realizacji na terenie OFAK .

Działania dotyczące internacjonalizacji, promocji, w tym promocji inwestycyjnej powinny być realizowane w sposób zintegrowany dla całego terenu OFAK. Niezbędne jest stworzenie wspólnej oferty / memorandum inwestycyjnego oraz wspólnej strategii promocji OFAK i klastrów działających na jego terenie. Działania tego typu mogą być realizowane we współpracy partnerskiej wszystkich interesariuszy. Rekomenduje się koordynowanie działań promocyjnych przez jeden podmiot jednocześnie zarządzający infrastrukturą, w którym udział mają wszystkie JST z terenu OFAK.

Projekty związane z transferem technologii i wdrażaniem innowacji realizowane winny być bezpośrednio przez klastry (formalnie poprzez partnerstwo w projekcie), szczególną rolę w tego typu projektach odgrywać będzie współprac przedsiębiorstw z sektorem nauki. Dlatego też beneficjentami pomocy w tym zakresie najprawdopodobniej będą zarówno jedne jak i drugie podmioty.

Udział w programach Horyzont 2020 i COSME ma charakter partnerski, przy tym wymiar międzynarodowy. Realizacja tego typu przedsięwzięć przez podmiot z OFAK w początkowej fazie tworzenia klastrów zależeć będzie przede wszystkim od indywidualnych możliwości i potencjału poszczególnych przedsiębiorstw.

Reasumując: Dostępne źródła finansowania umożliwiają realizację zintegrowanej polityki klastrowej na terenie OFAK.

11.3 Rekomendacje w zakresie rozwoju gospodarki lokalnej OFAK

Gospodarka lokalna OFAK w przeciągu najbliższych kilkunastu lat ulegać będzie dynamicznym przeobrażeniom powodowanych chociażby kreowaniem inteligentnych specjalizacji i innowacji, znaczącą rolę w tych procesach powinny odgrywać klastry i sieci współpracy.

Rekomenduje się dla OFAK koncentrację działań rozwojowych na następujących obszarach gospodarki:

- energetyka (sektor paliwowo-energetyczny) i niska emisja,
- logistyka i transport,
- turystyka,
- przetwarzanie odpadów,
- rolnictwo, sadownictwo i przetwórstwo spożywcze,
- budownictwo i produkcję przemysłową,
- przemysł meblarski.

Działania związane z aktywnym rozwojem niniejszych obszarów dotyczyć powinny przede wszystkim: integracji i inicjowania współpracy, tworzenia infrastruktury B + R, kampanii: edukacyjnych, informacyjnych, promocyjnych, szkoleniowych, przygotowania odpowiednich terenów i obiektów inwestycyjnych, wdrażania innowacji, transferu technologii oraz współpracy B +R. Tym samym optymalnym rozwiązaniem wspierającym gospodarkę OFAK może być uruchamianie klastrów.

11.4 Zakres zadań, wycena i harmonogram realizacji

Polityka klastrowa powinna mieć wymiar wieloletni, w zależności od globalnych i lokalnych zmian gospodarczych powinna być modyfikowana. O efektach działalności klastrów można mówić najszybciej w perspektywie kilkuletniej, choć przykłady światowe wskazują, tak jak to się stało np. w przypadku Doliny Krzemowej, że sukces gospodarczy w klastrze przychodzi najczęściej po latach kilkadziesiąt. Tym bardziej, aby realizować działania wieloletnie niezbędne jest przygotowanie harmonogramu dla działań przygotowawczych, co poniżej uczyniono.

W niniejszym podrozdziale przedstawiono Wstępny plan realizacyjny polityki klastrowej na terenie OFAK. Plan obejmuje działania przygotowawcze umożliwiające stworzenie infrastruktury i powołanie klastrów, uwzględnia przy tym niezbędne działania organizacyjno-informacyjno-szkoleniowe oraz zadania projektowe związane z niezbędną dokumentacją merytoryczną i formalno-prawną pozwalającą na realizację projektów. W podrozdziale przedstawiono również szacunkowe koszty organizacji i uruchomienia klastra na obszarze OFAK, wraz ze ścieżką postępowania.

Tabela 8: Kluczowe elementy polityki klastrowej, szacunkowe koszty i terminy realizacji.

L.p.	Nazwa zadania	Szacunkowy koszt	Termin realizacji
1.	Przeprowadzenie zintegrowanej akcji informacyjno – edukacyjno – rekrutacyjnej dedykowanej MŚP zainteresowanym udziałem w klastrach na całym obszarze OFAK	200 000 zł	01.01.2015-30.09.2015
2.	Podpisanie porozumień wstępnych / deklaracji / ewentualnie listów intencyjnych mających na celu uruchomienie poszczególnych 7 klastrów.	28 000 zł (7000 zł – koszt w przypadku 1 klastra)	01.01.2015-30.06.2015
3.	Opracowanie dokumentacji organizacyjno-prawnej i proceduralnej działalności każdego z 7 klastrów:	700 000 zł (100 000 zł – koszt w przypadku 1 klastra)	01.01.2015-30.06.2015
4.	Uruchomienie biura obsługi klastra – biura klastra (zastosowano model zintegrowany umożliwiający oszczędności – jedno biuro organizacyjne obsługiwałoby wszystkie klastry z terenu OFAK).	500 000 zł (szacunkowy koszt roczny obsługi biurowej i organizacyjnej wszystkich 7 klastrów w OFAK)	30.06.2015-30.06.2016
5.	Obsługa informatyczna i e-platforma usługowe dla członków klastrów (rekomenduje się stworzenie 1 platformy o różnych funkcjonalnościach, wspierającej obsługę wszystkich zainicjowanych na terenie OFAK klastrów	1 200 000 zł (szacunkowy koszt zaprojektowania i wykonania systemu)	30.06.2015-31.12.2015
6.	Szkolenia, warsztaty, seminaria, wyjazdy studyjne związane z działalnością klastra	700 000 zł (szacunkowy koszt dla 1 klastra to około 100 000 zł rocznie)	01.07.2015-30.07.2015
7.	Opracowanie szczegółowych koncepcji działalności klastrów metodą partycypacyjno-ekspercką dla każdego z 7 klastrów (zakres koncepcji obejmować powinien m.in.: zdefiniowanie produktów, usług, projektów innowacyjnych wraz ze szczegółowymi opisami i założeniami działalności oraz zdefiniowaniem zakresu współpracy (w szczególności B+R)	700 000 zł (szacunkowy koszt dla 1 klastra to około 100 000 zł)	01.07.2015-31.12.2015

Źródło: opracowanie własne.

Zaproponowane, kluczowe elementy polityki klastrowej w OFAK stanowią punkt wyjścia dla inicjowania i rozwoju planowanych do uruchomienia klastrów. Wskazane koszty zdefiniowano dla pierwszego roku działalności. Na tym etapie analizy brak jest możliwości zdefiniowania szczegółowych kosztów związanych z działalnością klastrów w kolejnych latach. Działania definiujące takie koszty wynikać powinny z dokumentacji przygotowanych w ramach 1 roku wdrażania polityki klastrowej w OFAK.

Należy również zaznaczyć iż aktualnie nie jest możliwe zdefiniowanie pełnych kosztów stworzenia infrastruktury umożliwiającej rozwój klastrów, oraz przygotowanie niezbędnych terenów inwestycyjnych pod ich działalność. Przymuszczenie budowa nowej infrastruktury w postaci kompleksowego parku technologicznego, technologiczno-naukowego wynosić może od kilkudziesięciu do kilkuset milionów złotych. Wycena tego zadania wiązać się będzie z przygotowaniem dokumentacji koncepcyjno-kosztosowo-budowlanej. Zadania to jednak powinno zostać przede wszystkim w gestii jednostek samorządu terytorialnego z terenu OFAK.

Podobnie nie sposób szczegółowo na etapie przygotowania analizy określić jakie będą koszty transferu technologii, czy też prowadzenia badań na potrzeby przedsiębiorstw, a także przygotowania i wdrażania innowacyjnych produktów i usług, na te pytania odpowiedź powinna się znaleźć w planowanych do opracowania dokumentacjach na potrzeby działalności klastrów w OFAK.

Utworzenie klastrów na obszarze OFAK pod względem potencjalnego finansowania i dofinansowania działań określić należy na tym etapie analizy jako wykonalne. W pierwszej fazie działalności klastrów (inicjowanie / inkubacja) niezbędnym będzie jednak stworzenie odpowiednich narzędzi organizacyjno-prawno-merytorycznych oraz wsparcie klastrów w zakresie zarządzania, działań promocyjnych, doradztwa, etc. Łącznie nakłady te dla uruchomienia wszystkich rekomendowanych dla OFAK klastrów w okresie do 31 grudnia 2015 w sumie wynosić będą około 4 mln 28 tys. zł. Znaczącą część z tych wydatków stanowić może dofinansowania działań środkami zewnętrznymi w tym WRPO 2014-2020, z których klastry OFAK powinny skorzystać.

11.5 Klastry – rachunek ekonomiczny

Pierwszym z ważnych czynników ekonomicznych dla przedsiębiorstwa, wynikających z działalności klastrowej są niższe koszty transakcyjne generujące oszczędności.

Kolejnym atrybutem udziału w klastrach jest niższy koszt oraz łatwiejsza dostępność do instrumentów finansowych, bankowych, ubezpieczeniowych i gwarancyjnych, czy też możliwości współfinansowania o charakterze seed capital, venture capital.

Nie bez znaczenia w przypadku przedsiębiorstw działających w klastrze, zwłaszcza tych o nieco mniejszym potencjale jest łatwiejszy i tańszy dostęp do kapitału obrotowego, czy też obniżka kosztów wynikająca ze wspólnego systemu sprzedażowo-zakupowego, czy wspólnej promocji.

Z kolei wpływ działalności klastrowej na zwiększenie produktywności, poszerzenie kompetencji pracowniczych, poziom innowacyjności umożliwiają utrzymanie wysokiego poziomu konkurencyjności przekładającego się na realne korzyści finansowe.

Istotnym w początkowej fazie działalności klastrów są środki zewnętrzne – współfinansowanie. Zwłaszcza możliwości związane z projektami inwestycyjnymi (innowacyjne linie technologiczne, maszyny i urządzenia, obiekty i pozostała infrastruktura), pozwalającymi uzyskać szybszą stopę zwrotu z inwestycji.

Docelowy model finansowania powinien zakładać bilansowanie się klastra i wypracowanie zysków. Stan taki jest możliwy pod warunkiem wspólnych realizacji komercyjnych interesariuszy zrzeszonych w klastrze, tworzenia i dystrybucji wspólnych produktów / usług, czy też wpływów z tytułu własności intelektualnej.

Należy liczyć się z tym, że realne zyski (możliwe do podziału pomiędzy interesariuszy) klastry zaczną przynosić po 4-5 latach współpracy. Do tego czasu niezbędne będzie wsparcie z różnych źródeł zewnętrznych pozwalające klastram na uruchomienie działań generujących zyski.

Na obecnym etapie zaawansowania nie sposób określić jakie mogą być potencjalne zyski finansowe w klastrach z obszaru OFAK. Wartości te będą możliwe do oszacowania na poziomie biznesplanów poszczególnych przedsięwzięć przygotowanych do realizacji w klastrach.

12. Raport z konsultacji społecznych

Wypracowane tezy i zagadnienia poddano pod konsultację z mieszkańcami, urzędnikami i przedsiębiorcami z terenu Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Konińskiej. W tym celu przygotowano ankietę CAWI, którą następnie udostępniono on-line na platformach Cyfrowy Manager (www.cyfrowymanager.pl) oraz CyfrowaDemokracja.pl (www.cyfrowademokracja.pl). Na obu platformach zamieszczony został także projekt konsultowanego dokumentu, do którego można było zgłaszać uwagi.

Platforma Cyfrowy Manager służy do przeprowadzania badania wśród osób bezpośrednio uczestniczących w projekcie. Link do ankiety zamieszczonej na tej platformie rozesłano do 232 przedstawicieli samorządów, przedsiębiorców, stowarzyszeń oraz organizacji działających na terenie OFAK. Odbiorcami zaproszenia były osoby, które uczestniczyły w przeprowadzonych wcześniej warsztatach bądź zostały na nie zaproszone, lecz z różnych powodów nie mogły na nie przybyć. Prośba o wypełnienie została przesłana mailowo oraz powtórzona w kontakcie telefonicznym.

Z kolei platforma CyfrowaDemokracja.pl to otwarty dla wszystkich portal konsultacyjny. Zamieszczoną tam ankietę wypełnić mogli wszyscy mieszkańcy. Informacja o prowadzonej konsultacji została zamieszczona w kilku grupach tematycznych dotyczących Konina na portalu społecznościowym Facebook oraz na forach internetowych.

Ankietę wypełniło łącznie 61 osób – 59 respondentów za pomocą platformy Cyfrowy Manager oraz 2 respondentów za pośrednictwem portalu CyfrowaDemokracja.pl. W grupie tej nieznacznie przeważali mężczyźni (62,22%), zaś jeśli chodzi o wiek, osoby w przedziale 31-40 lat. Poziom wykształcenia respondentów można ocenić jako wysoki (wykształcenie wyższe – 86,67%).

Tabela 9: Uczestnicy konsultacji według wieku

Wiek	% ¹⁰
21-30 lat	13,33%
31-40 lat	40,00%
41-50 lat	13,33%
51-60 lat	22,22%
Powyżej 61 lat	11,11%

Źródło: opracowanie własne

Tabela 10: Uczestnicy konsultacji według wykształcenia

Wykształcenie	% ¹¹
Podstawowe lub gimnazjalne	2,22%
Zasadnicze zawodowe	0,00%
Średnie	11,11%
Wyższe	86,67%

Źródło: opracowanie własne

W konsultacjach wzięli udział przedstawiciele trzynastu gmin, przy czym najliczniej reprezentowany był Konin.

¹⁰ Bez braków danych

¹¹ Bez braków danych

Tabela 11: Uczestnicy konsultacji według miejsca zamieszkania

Gmina	%
Golina	0,00%
Grodziec	4,44%
Kazimierz Biskupi	6,67%
Kleczew	4,44%
Konin	35,56%
Kramsk	4,44%
Krzymów	2,22%
Rychwał	4,44%
Rzgów	11,11%
Skulsk	0,00%
Sompolno	8,89%
Stare Miasto	6,67%
Ślesin	8,89%
Wierzbiniek	2,22%
Wilczyn	0,00%

Źródło: opracowanie własne

Próba przedsiębiorców była zróżnicowana pod względem branż, przy czym największe grupy reprezentowały Transport i gospodarkę magazynową oraz Edukację.

Tabela 12: Przedsiębiorstwa reprezentowane przez uczestników konsultacji według branży

Branża	% ¹²
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	3,85%
Górnictwo i wydobywanie	0,00%
Przetwórstwo przemysłowe	3,85%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	7,69%
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3,85%
Budownictwo	3,85%
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	7,69%
Transport i gospodarka magazynowa	11,54%
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	7,69%
Informacja i komunikacja	0,00%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3,85%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0,00%
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	7,69%
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0,00%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	7,69%
Edukacja	11,54%
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	0,00%
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	7,69%

¹² Bez braków danych

Pozostała działalność usługowa	3,85%
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	0,00%
Organizacje i zespoły eksterytorialne	7,69%

Źródło: opracowanie własne

Jeśli chodzi o charakterystykę przedsiębiorstw to najliczniejsi byli przedstawiciele jednoosobowych działalności gospodarczych. Prawie połowa firm funkcjonowała na rynku krócej niż trzy lata.

Tabela 13: Przedsiębiorstwa reprezentowane przez uczestników konsultacji według typu

Odpowiedź	% ¹³
Jednoosobowa działalność gospodarcza	46,15%
Mikroprzedsiębiorstwo (2-9 zatrudnionych)	19,23%
Małe (10-49 zatrudnionych)	23,08%
Średnie (50-249 zatrudnionych)	11,54%
Duże (powyżej 250 zatrudnionych)	0,00%

Źródło: opracowanie własne

Tabela 14: Przedsiębiorstwa reprezentowane przez uczestników konsultacji według czasu działalności

Odpowiedź	% ¹⁴
Poniżej 3 lat	46,15%
3-5 lat	11,54%
5-10 lat	15,38%
Powyżej 10 lat	26,92%

Źródło: opracowanie własne

Jeśli chodzi o pozostałych respondentów to ponad połowę stanowili pracownicy najemni, zaś drugą co do liczebności grupą byli pracujący na własny rachunek.

Tabela 15: Uczestnicy konsultacji według statusu zawodowego

Odpowiedź	% ¹⁵
Praca najemna	57,89%
Praca na własny rachunek (poza rolnictwem)	15,79%
Emerytura	21,05%
Inne	5,26%

Źródło: opracowanie własne

Co istotne, wszyscy mieszkańcy biorący udział w konsultacjach zamieszkiwali na terenie OFAK powyżej 5 lat (zaś 94,7% z nich powyżej 10).

¹³ Bez braków danych

¹⁴ Bez braków danych

¹⁵ Bez braków danych

Wyniki konsultacji społecznych

Pierwszym z zagadnień poruszanych w ankiecie była ocena znaczenie zasobów opisanych w części diagnostycznej dokumentu w kontekście możliwości tworzenia klastrów i innych powiązań przedsiębiorstw. Najczęściej wskazywane było znacznie *Położenia geograficznego i dostępności komunikacyjnej*, kolejne miejsca zajęły odpowiedzi: *Infrastruktura drogowa* oraz *Infrastruktura techniczna*.

Tabela 16. Ocena znaczenia zasobów OFAK

Odpowiedź	% ¹⁶
Położenie geograficzne i dostępność komunikacyjna	22,66%
Infrastruktura drogowa	12,50%
Infrastruktura techniczna (sieci: energetyczna, wodna, kanalizacyjna, gazowa oraz ciepłownicza)	12,50%
Zasoby naturalne (kopaliny, warunki glebowe, tereny zielone, wody termalne)	9,38%
Działające na terenie OFAK Instytucje Otoczenia Biznesu	7,81%
Gospodarka odpadami i infrastruktura umożliwiająca wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii	7,81%
Baza turystyczna (noclegowa, gastronomiczna)	7,03%
Połączenia kolejowe	3,91%
System edukacji	3,91%
Miejsca kultu, atrakcje turystyki sakralnej	3,13%
Atrakcje turystyczne (Malta Bis, wieża widokowa, rekonstrukcje historyczne)	2,34%
Istniejąca produkcja i przetwórstwo rolno-spożywcze	2,34%
System komunikacji wodnej	2,34%
Zabytki i dziedzictwo kulturowe	2,34%
Łącznie	100%

Źródło: opracowanie własne

Za najistotniejsze potencjały, które będą miały wpływ na możliwości tworzenia klastrów i innych powiązań przedsiębiorstw w przyszłości, uznane zostały *Pozyskanie środków zewnętrznych na działalność klastrów* oraz *Współfinansowanie ze środków unijnych inwestycji w infrastrukturę*.

Tabela 17: Ocena znaczenia potencjałów, które będą miały wpływ na możliwości tworzenia klastrów i innych powiązań przedsiębiorstw na terenie OFAK

Odpowiedź	% ¹⁷
Pozyskanie środków zewnętrznych na działalność klastrów	28,69%
Współfinansowanie ze środków unijnych inwestycji w infrastrukturę	18,85%
Działania władz na rzecz uatrakcyjnienia oferty inwestycyjnej i pozyskania inwestorów strategicznych	14,75%
Rozwój działalności B+R w regionie, współpraca przedsiębiorstw z sektorem nauki	11,48%
Nawiązywanie relacji z przedsiębiorstwami znajdującymi się poza OFAK	8,20%
Wzrost zapotrzebowania na usługi turystyki kwalifikowanej (np. agroturystyki	5,74%

¹⁶ Odsetki zostały wyliczone w stosunku do łącznej liczby wskazań (pytanie wielokrotnego wyboru)

¹⁷ Odsetki zostały wyliczone w stosunku do łącznej liczby wskazań (pytanie wielokrotnego wyboru)

i turystyki sakralnej)	
Wykorzystanie zasobów naturalnych do rozwoju ekoenergetyki	4,10%
Korzystanie z oferty Instytucji Otoczenia Biznesu spoza OFAK (np. z Poznania)	4,10%
Internacjonalizacja gospodarki możliwa dzięki doświadczeniu przedsiębiorców w zakresie funkcjonowania na rynkach zagranicznych	3,28%
Inne	0,82%

Źródło: opracowanie własne

Jeśli natomiast chodzi o bariery, to za dwie kluczowe zostały uznane: *Brak środków, które firmy mogłyby przeznaczyć na działalność klastrową* i *Brak wiedzy na temat klastrów wśród przedsiębiorców, obawy przed nawiązywaniem współpracy z konkurencyjnymi podmiotami*. Nieco rzadziej respondenci zauważali również znaczenie *Niskiego poziomu innowacyjności przedsiębiorstw*.

Tabela 18: Ocena znaczenia barier, które będą miały wpływ na możliwości tworzenia klastrów i innych powiązań przedsiębiorstw na terenie OFAK

Odpowiedź	% ¹⁸
Brak środków, które firmy mogłyby przeznaczyć na działalność klastrową	22,22%
Brak wiedzy na temat klastrów wśród przedsiębiorców, obawy przed nawiązywaniem współpracy z konkurencyjnymi podmiotami	22,22%
Niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw	12,70%
Brak zaplecza naukowego (wyspecjalizowanych ośrodków naukowo-badawczych, wystarczającej liczby kierunków technicznych)	9,52%
Brak atrakcyjnej, zintegrowanej oferty inwestycyjnej	8,73%
Brak planowania strategicznego w przedsiębiorstwach	7,94%
Braki kadrowe - niewystarczająca liczba specjalistów posiadających doświadczenie w zakresie tworzenia inicjatyw klastrowych i zarządzania nimi	6,35%
Brak Specjalnych Stref Ekonomicznych i parków naukowo-technologicznych	5,56%
Braki w zakresie PR, promocji i działań marketingowych, w tym brak rozpoznawanej marki turystycznej	4,76%

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym zagadnieniem poddanym konsultacjom było to, w których z opisanych w dokumencie branż, współpraca między przedsiębiorstwami (m.in. w ramach klastrów) będzie się najlepiej rozwijała w przyszłości. Te same branże były również oceniane pod względem znaczenia dla przyszłego rozwoju OFAK. Zestawienie odpowiedzi na te dwa pytania (w obu wypadkach respondenci mieli wskazać maksymalnie trzy branże) pokazuje, iż kwestie te ściśle się ze sobą łączą. W obu przypadkach najczęściej wybierane były *Logistyka i transport*, *Energetyka (sektor paliwowo-energetyczny)* i *niska emisja* oraz *Turystyka*.

¹⁸ Odsetki zostały wyliczone w stosunku do łącznej liczby wskazań (pytanie wielokrotnego wyboru)

Tabela 19. Ocena poszczególnych branż pod kątem szans na rozwój współpracy między przedsiębiorstwami oraz wpływ na rozwój gospodarczy OFAK

Branża	Rozwój współpracy między przedsiębiorstwami (min. w ramach klastrów)	Wpływ na rozwój gospodarczy OFAK
Logistyka i transport	21,01%	21,15%
Energetyka (sektor paliwowo-energetyczny) i niska emisja	19,33%	20,19%
Turystyka	17,65%	22,12%
Rolnictwo, sadownictwo i przetwórstwo spożywcze	15,13%	16,35%
Przetwarzanie odpadów	10,92%	9,62%
Budownictwo i produkcja przemysłowa	9,24%	5,77%
Usługi doradcze, szkoleniowe i edukacyjne	5,88%	4,81%
Inne	0,84%	0,00%

Źródło: opracowanie własne

W znaczącej większości respondenci uznali zawartą w dokumencie listę przedsiębiorstw potencjalnie zainteresowanych tworzeniem klastrów i innych powiązań na terenie OFAK za kompletną. Jedyne dodatkowe wskazanie dotyczyło firmy Hortimex Plus Sp. z o.o. Sp. K., zasugerowano również firmy branży IT oraz zajmujące się przeróbką i utylizacją odpadów.

Następne pytanie dotyczyło znaczenie poszczególnych podmiotów dla kreowania inicjatyw klastrowych na terenie OFAK. Respondenci dokonywali oceny tego znaczenia na skali liczbowej od 0 (brak znaczenia) do 4 (bardzo duże znaczenie). Najwyżej ocenione zostało znaczenie *Jednostek samorządu terytorialnego*, zaś kolejne pozycje zajęły: *Inkubatory przedsiębiorczości* i *Potencjalni animatorzy/menedżerowie inicjatyw klastrowych*.

Tabela 20. Ocena znaczenia poszczególnych podmiotów dla kreowania inicjatyw klastrowych na terenie OFAK

Typ podmiotu	Średnia ocena znaczenia
Jednostki samorządu terytorialnego	3,04
Inkubatory przedsiębiorczości	2,93
Potencjalni animatorzy/menedżerowie inicjatyw klastrowych	2,85
Parki przemysłowe i technologiczne	2,83
Centra transferu technologii, centra zaawansowanych technologii, centra doskonałości	2,78
Fundusze poręczeniowe/ pożyczkowe/ załączkowe/ Venture Capital	2,65
Uczelnie i szkoły wyższe	2,60
Instytucje badawczo-rozwojowe	2,64
Prywatne jednostki badawczo-rozwojowe	2,23

Źródło: opracowanie własne

Po zapoznaniu się z zawartymi w dokumencie rekomendacjami respondenci zostali poproszeni o wybór maksymalnie trzech, które mają priorytetowe znaczenie. Najczęściej wskazywane było znaczenie *Stworzenia odpowiedniej infrastruktury w postaci: zaplecza odpowiednich obiektów rozwoju gospodarczego, parku naukowo-technologicznego wraz*

z laboratoriami, centrum edukacji przedsiębiorczości i klastrów, niezbędnych lokalizacji terenów inwestycyjnych dla rozwoju innowacji i przedsięwzięć klastrowych. Druga pod względem częstości była odpowiedź *Utworzenie na terenie OFAK jednego podmiotu odpowiedzialnego za integrację działań wspierających przedsiębiorczość i inicjatywy klastrowe na obszarze całej aglomeracji*.

Tabela 21. Wybór priorytetowych rekomendacji

Odpowiedź	% ¹⁹
Stworzenie odpowiedniej infrastruktury w postaci: zaplecza odpowiednich obiektów rozwoju gospodarczego, parku naukowo-technologicznego wraz z laboratoriami, centrum edukacji przedsiębiorczości i klastrów, niezbędnych lokalizacji terenów inwestycyjnych dla rozwoju innowacji i przedsięwzięć klastrowych	19,33%
Utworzenie na terenie OFAK jednego podmiotu odpowiedzialnego za integrację działań wspierających przedsiębiorczość i inicjatywy klastrowe na obszarze całej aglomeracji	17,65%
Priorytetowe wykorzystanie możliwości finansowania w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020	13,45%
Koncentracja działań rozwojowych na wybranych obszarach gospodarki (energetyka tj. sektor paliwowo-energetyczny i niska emisja, logistyka i transport, turystyka, przetwarzanie odpadów, rolnictwo, sadownictwo i przetwórstwo spożywcze, budownictwo i produkcję przemysłową, przemysł meblarski)	12,61%
Stworzenie wspólnej oferty/memorandum inwestycyjnego oraz wspólnej strategii promocji OFAK i klastrów działających na jego terenie	10,92%
Realizacja działań wspierających szkoleniowo-informacyjno-doradczych i edukacyjnych związanych z rozwojem kompetencji kadr i dostosowaniem przedsiębiorstw i pracowników do wdrażania inteligentnych specjalizacji regionu	7,56%
Wykorzystanie środków z Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020	7,56%
Współpraca przedsiębiorstw z sektorem nauki w zakresie projektów związanych z transferem technologii i wdrażaniem innowacji	5,88%
Wykorzystanie środków z Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020	4,20%
Wykorzystanie środków z programu COSME	0,84%
Wykorzystanie środków z programu ramowego „Horyzont 2020”	0,00%

Źródło: opracowanie własne

Respondenci zostali również poproszeni o określenie, na ile oni sami byliby zainteresowani możliwością nawiązania współpracy z innymi podmiotami poprzez udział w klastrze/innym rodzaju powiązania przedsiębiorstw. Ocena była dokonywana na skali od 0 (brak gotowości) do 10 (pełna gotowość). Największa grupa respondentów wybrała odpowiedź „8”. Średnia ocena wyniosła 6,48.

¹⁹ Odsetki zostały wyliczone w stosunku do łącznej liczby wskazań (pytanie wielokrotnego wyboru)

Tabela 22. Gotowość respondentów do nawiązania współpracy z innymi podmiotami poprzez udział w klastrze/inny rodzaj powiązania przedsiębiorstw

Odpowiedź	%
0	2,22%
1	2,22%
2	0,00%
3	6,67%
4	6,67%
5	17,78%
6	6,67%
7	20,00%
8	22,22%
9	2,22%
10	13,33%

Źródło: opracowanie własne

Podsumowanie

Zdaniem osób biorących udział w konsultacjach społecznych najważniejszym zasobem OFAK jest jego położenie geograficzne i dostępność komunikacyjna. Głównym potencjałem, który może mieć wpływ na możliwości tworzenia klastrów i innych powiązań przedsiębiorstw, jest pozyskanie środków zewnętrznych, zaś głównymi barierami w tym zakresie są brak środków, które firmy mogłyby przeznaczyć na działalność klastrową i brak wiedzy na temat klastrów wśród przedsiębiorców (jak również związane z tym obawy przed nawiązywaniem współpracy z konkurencyjnymi podmiotami).

Według respondentów największy wpływ na rozwój OFAK będą miały branże, w których rozwijać się będzie współpraca między przedsiębiorcami, to jest: logistyka i transport, energetyka i niska emisja oraz turystyka. Podmiotami, które będą miały największe znaczenie dla rozwoju inicjatyw klastrowych będą jednostki samorządu terytorialnego oraz inkubatory przedsiębiorczości.

Za priorytetową rekomendację respondenci uznali stworzenie odpowiedniej infrastruktury (zaplecza odpowiednich obiektów rozwoju gospodarczego, parku naukowo-technologicznego wraz z laboratoriami, centrum edukacji przedsiębiorczości i klastrów, niezbędnych lokalizacji terenów inwestycyjnych dla rozwoju innowacji i przedsięwzięć klastrowych). Swoją własną gotowość do udziału w tego typu przedsięwzięciach respondenci oceniali średnio na 6,48 (w skali 0-10).

Zakończenie

Obszar Funkcjonalny Aglomeracji Konińskiej to lokalizacja rekomendowana dla powstawania sieci współpracy, inicjatyw partnerskich, powiązań kooperacyjnych i klastrów. Jednak aby lokalna gospodarka mogła w pełni zaangażować się w proces kreowania polityki klastrowej niezbędne jest przeprowadzenie wielu zintegrowanych ze sobą przedsięwzięć, obejmujących swoim zasięgiem, oddziaływaniem obszar całej aglomeracji.

Działania te powinny obejmować wszystkich interesariuszy polityki klastrowej OFAK: jednostki samorządu terytorialnego, instytucje otoczenia biznesu, sektor nauki, a przede wszystkim przedsiębiorców, szczególnie uwzględniając przy tym potrzeby mikro, małych i średnich firm.

Powstawanie klastrów to proces długoterminowy, trudny i obarczony dużym ryzykiem wykonalności. W obecnej sytuacji, do której odnosi się niniejsza analiza procesy sieciowania w OFAK znajdują się w fazie pre-inkubacyjnej dlatego też wymagają poza rozwiązaniami infrastrukturalnymi, działań dodatkowych, zachęcających i informujących – skierowanych bezpośrednio do interesariuszy.

Jednocześnie niezbędnym jest stworzenie odpowiedniej infrastruktury do rozwijania klastrów, sieci, innowacji, co w przyszłości pozwoli OFAK na spełnienie zapisów związanych z inteligentnymi specjalizacjami regionu, tak by docelowo gospodarka aglomeracji opierała się na innowacjach i tychże inteligentnych specjalizacjach.

Przy zaangażowaniu zarówno osobowym, jak i technicznym oraz finansowym wszystkich interesariuszy klastrów w OFAK, przy tym z uwzględnieniem wsparcia finansowego UE w latach 2014-2020 założenia analizy są jak najbardziej realne i wykonalne.

Spis rysunków, wykresów i fotografii

- Rysunek 1: Struktury klastrowe - zakres pojęć.
Rysunek 2: Wewnętrzny podział OFAK.
Rysunek 3: OFAK na mapie województwa wielkopolskiego w podziale na powiaty
Rysunek 4: OFAK na mapie Polski
Rysunek 5: Dostępność komunikacyjna OFAK
Rysunek 6: Siedziby organizacji i inicjatyw klastrowych w Wielkopolsce.
Rysunek 7: Przykład finansowania klastra.
Rysunek 8: Cykl życia klastra.
Wykres 1: Stopa bezrobocia dla Aglomeracji Konińskiej w latach 2004-2013.
Fotografia 1: Nowa marka suplementów diety – Klaster NutriBiomed

Spis tabel

- Tabela 1: Sieci, gospodarcze instytucje i projekty dotyczące klastrów w Wielkopolsce.
Tabela 2: Aktywne i nieaktywne inicjatywy klastrowe w Wielkopolsce (1 kwartał 2014 r.).
Tabela 3: Zasoby OFAK – Podsumowanie.
Tabela 4: Analiza SWOT
Tabela 5: Wpływ branż wiodących na rozwój gospodarczy OFAK.
Tabela 6: Wykaz przedsiębiorstw rekomendowanych do rdzenia klastra.
Tabela 7: Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 (finansowania i dofinansowania klastrów) – rekomendacje
Tabela 8: Kluczowe elementy polityki klastrowej, szacunkowe koszty i terminy realizacji.
Tabela 9: Uczestnicy konsultacji według wieku
Tabela 10: Uczestnicy konsultacji według wykształcenia
Tabela 11: Uczestnicy konsultacji według miejsca zamieszkania
Tabela 12: Przedsiębiorstwa reprezentowane przez uczestników konsultacji według branży
Tabela 13. Przedsiębiorstwa reprezentowane przez uczestników konsultacji według typu
Tabela 14. Przedsiębiorstwa reprezentowane przez uczestników konsultacji według czasu działalności
Tabela 15: Uczestnicy konsultacji według statusu zawodowego
Tabela 16. Ocena znaczenia zasobów OFAK
Tabela 17: Ocena znaczenia potencjałów, które będą miały wpływ na możliwości tworzenia klastrów i innych powiązań przedsiębiorstw na terenie OFAK
Tabela 18: Ocena znaczenia barier, które będą miały wpływ na możliwości tworzenia klastrów i innych powiązań przedsiębiorstw na terenie OFAK
Tabela 19. Ocena poszczególnych branż pod kątem szans na rozwój współpracy między przedsiębiorstwami oraz wpływ na rozwój gospodarczy OFAK
Tabela 20. Ocena znaczenia poszczególnych podmiotów dla kreowania inicjatyw klastrowych na terenie OFAK
Tabela 21. Wybór priorytetowych rekomendacji
Tabela 22. Gotowość respondentów do nawiązania współpracy z innymi podmiotami poprzez udział w klastrze/innym rodzaju powiązania przedsiębiorstw

Bibliografia

1. A Governor's Guide to Cluster-Based Economic Development, National Governors Association, Washington, 2002, w <http://www.wmarr.olsztyn.pl/klastry>
2. Analiza Finansów Samorządów Terytorialnych w Województwie Wielkopolskim na poziomie Gmin i Powiatów w latach 2010-2012, Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Poznań 2014
3. Analiza potencjałów i kierunków wykorzystania lotnisk o znaczeniu lokalnym zlokalizowanych na obszarze Wielkopolski, Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Poznań 2014
4. Badanie przedsiębiorstw zrealizowane dla Starostwa Powiatowego w Koninie na potrzeby projektu: „Partnerzy dla Rozwoju” współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Konin 2014
5. Badanie organizacji pozarządowych zrealizowane dla Starostwa Powiatowego w Koninie na potrzeby projektu: „Partnerzy dla Rozwoju” współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Konin 2014
6. K. Borkowicz, Założenia wdrażania projektu pn. „Wsparcie funkcjonowania Wielkopolskiego Regionalnego, Ośrodek integracji Europejskiej w Rokosowie, Rokosowo 2014
7. Koleje Górnicze KWB "Konin" [w:] „Węgiel brunatny” nr 2/63/2008, <http://www.ppwb.org.pl>
8. Mieczysław Borówka, Miejsce i rola Wielkopolskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego w systemie planowania regionalnego w Wielkopolsce, Ośrodek Integracji Europejskiej w Rokosowie, Rokosowo 2014
9. Organizacja przestrzenna i funkcjonowanie klastrów w województwie wielkopolskim, Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Poznań 2014
10. Powiat Koniński – Strategia Komunikacji Marketingowej, Max Von Jastrov Dom Marki,
11. Raport: Identyfikacja liderów gospodarczych Konina w czterech kluczowych branżach dla strategii rozwoju miasta, Biuro Obsługi Inwestora Miasta Konina, Konin 2014
12. Raport: Identyfikacja liderów gospodarczych Konina, Biuro Obsługi Inwestora Miasta Konina 2014
13. Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Konińskiej, Konin 2014
14. Studium Rozwoju Gospodarczego wraz z Programem Promocji Terenów Inwestycyjnych Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Konińskiej, Konin 2014
15. Studium Rozwoju Transportu Zrównoważonego Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Konińskiej, Konin 2014

16. Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020, wersja 9.0, Województwo Wielkopolskie, Poznań 4 kwietnia 2014 r., projekt.
17. Wpływ dostępności transportu publicznego na rozwój społeczno-ekonomiczny województwa wielkopolskiego, Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Poznań 2014
18. Wyniki analizy wrażliwości gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych województwa wielkopolskiego na kryzys gospodarczy i finansowy, Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Poznań 2014
19. Założenia Strategii Rozwoju Powiatu Konińskiego, Powiat Koniński 2014